

S BÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

VÝBĚR Z ROZHODNUTÍ Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu

OBSAH:	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 27053/95 ve věci Vasilescuová versus Rumunsko	2
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 36313/97 ve věci Henra versus Francie	13
	Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 25357/94 ve věci Aerts versus Belgie	24

ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
22. května 1998
VĚC VASILESCUOVÁ
(Rozsudek ve věci Vasilescuová versus Rumunsko)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu B jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Bernhardt, předseda, Thór Vilhjálmsson, A. B. Baka, M. A. Lopes Rocha, D. Gotchev, K. Jungwiert, E. Levits, J. Casadevall, M. Voicu a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 24. února a 23. dubna 1998, posledně uveděného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Příklad byl Soudu předán rumunskou občankou paní Elisabetou Vasilescuovou (dále jen „žadatelka“) a Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 22. a 28. května 1997 v uvedeném pořadí v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 27053/95) proti Rumunsku, předložené Komisi podle článku 25 žadatelkou dne 10. února 1995.

Stížnost paní Vasilescuové k Soudu a požadavek Komise vycházely z článků 44 a 48 (a) a (e) Úmluvy ve znění doplněném Protokolem č. 9, který Rumunsko ratifikovalo. Předmětem stížnosti a požadavku bylo získání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 6 § 1 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 1 a v případě stížnosti článků 8 a 13 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ust. 35 § 3 (d) Jednacího řádu B žadatelka ustanovila pana D. Cosmu z bukureštské advokátní komory svým advokátem (ust. 31). Tomuto advokátovi bylo předsedou povoleno užívat při řízení před Soudem rumunského jazyka (ust. 28 § 3).

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan M. Voicu, zvolený soudce rumunské národnosti (článek 43 Úmluvy), a R. Bernhardt, místopředseda Soudu (ust. 21 § 4 /b/). Dne 3. července 1997 předseda Soudu, pan R. Ryssdal, vylosoval v přítomnosti tajemníka dalších sedm členů, a to pány Thóra Vilhjálmssona, A. B. Baku, M. A. Lopese Rochu, D. Gotcheva, K. Jungwierta, E. Levitse a J. Casadevalla (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5).

4. Pan Bernhardt z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka konzultoval s panem Ciobanu–Dordeou, zástupcem rumunské vlády (dále jen „Vláda“), žadatelčím právním zástupcem a paní G. Thuneovou, delegátkou Komise, postup soudního řízení (ust. 39 § 1 a ust. 40). V souladu s následně dne 16. září 1997 vydaným nařízením obdržel tajemník vyjádření žadatelky a Vlády 5. a 8. prosince 1997 v uvedeném pořadí a jejich odpovědi pak 21. ledna a 17. února 1998.

5. Dne 24. února 1998 Senát rozhodl netrvat v tomto případě na přelíčení poté, co se přesvědčil, že podmínky pro takovýto odklon od běžného postupu byly splněny (ust. 27 a ust. 40).

6. Dne 27. března 1998 Vláda předložila tajemníkovi odbornou zprávu vydanou Rumunským národním historickým muzeem o aplikaci článku 50 Úmluvy, pokud jde o peněžní újmu. Dne 14. dubna žadatelka jako odpověď předložila své písemné vyjádření k této zprávě.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

7. Paní Elisabeta Vasilescuová, rumunská občanka narozená v roce 1897, žije v Potgoli (okres Dâmbovița).

8. Dne 23. června 1966 úředníci policie v Argeș prohledali bez povolení žadatelčin dům v souvislosti s policejním vyšetřováním, které bylo zahájeno kvůli nezákonnému držení cenností jejím manželem, což byl podle tehdy platné legislativy trestný čin (vyhláška č. 210/1960).

Zabavili 327 zlatých mincí, z kterých většina byla proděravěná pro použití při výrobě šperků, ze dvou z nich byly vyrobeny náušnice.

9. Dne 4. července 1966 byly tyto předměty uloženy v pobočce Rumunské národní banky v Argeș a tato skutečnost byla úředně zaznamenána.

10. Dne 8. července 1966 velení policie v Argeș rozhodlo neobvinít žadatelčina manžela z trestného činu a přerušilo vyšetřování případu podle článku 261 tehdy platného trestního řádu (viz níže uvedený odst. 25). Policie došla k závěru, že přestupek spáchaný v tomto případě rozhodně nepředstavoval nebezpečí pro společnost, nicméně rozhodla ponechat si projednávané předměty.

11. Dne 24. května 1990 státní prokurátor pro okres Argeș, u něhož se žadatelka informovala o zabaveném majetku, této sdělil, že v archivu státní prokuratury u Soudu první instance v Argeș neexistuje nic, z čeho by se dalo určit, že v tomto případě bylo v rámci vyšetřování nařízeno takové opatření.

12. Žadatelka následně podala žádost o restituci ke generálnímu prokurátorovi Rumunska (dále jen „generální prokurátor“). Dne 11. října 1990 generální prokurátor odpověděl, že v souvislosti s ní či s jejím manželem nebyl vydán žádný příkaz k zabavení majetku či domovní prohlídce ani v roce 1966, ani kdykoliv poté.

13. V blíže nespecifikovaný den v roce 1991 ministerstvo vnitra ujistilo žadatelku, že v souvislosti s majetkem, který požadovala, bylo v roce 1966 opravdu v rámci vyšetřování nařízeno jisté opatření a že následně byla obvinění proti jejímu manželovi zrušena. Podle ministerstva ovšem bylo ono zabavení stále považováno za platné státním prokurátorem u Soudu první instance v Argeș.

14. V roce 1991 žadatelka zahájila jednání ve věci znovunabytí vlastnictví čtyřiceti zlatých mincí zpracovaných do náhrdelníku a páru zlatých náušnic, a to proti Národní bance, kterou byly deponovány.

U Soudu první instance v Găești namítala, že tyto předměty byly protiprávně zkonfiskovány policií bez příkazu od oprávněného soudního orgánu. Na podporu svého požadavku se odvolávala na odpověď generálního prokurátora z 11. října 1990 (viz výše uvedený odst. 12).

15. Dne 21. února 1992 soud, zakládaje své rozhodnutí na důkazech a dokumentech shromážděných ve složce případu, rozhodl v zájmu žadatelky a nařídil Národní bance, aby požadované předměty vydala.

Soud rovněž shledal, že policie v Argeș zabavila celkem 327 zlatých mincí patřících žadatelce.

16. Národní banka se odvolala k Okresnímu soudu Dâmbovița, který odvolání zamítl 7. října 1992. Soud shledal, že na konci policejního vyšetřování týkajícího se žadatelčina manžela bylo 8. července 1966 přijato rozhodnutí nestíhat ho a že zde rozhodně neexistovalo žádné právní ustanovení zakazující žadatelce požadovat znovunabytí vlastnictví projednávaných předmětů.

17. V roce 1993, jelikož žadatelka se domnívala, že je oprávněna, aby jí byly navraceny všechny její předměty držené policií, požádala generálního prokurátora, aby podal k Nejvyššímu soudu zvláštní odvolání proti rozsudku z 21. února 1992 (viz výše uvedený odst. 15 a níže uvedený odst. 27).

18. Dne 10. června 1993 generální prokurátor sdělil žadatelce, že nezamýšlí vyhovět oné žádosti. Podle jeho názoru byl rozsudek z 21. února 1992 zákonný a odůvodněný.

19. Dne 19. srpna 1993 sdělil generální prokurátor žadatelce, že pokud nebyla spokojena s rozhodnutími v jejím případě, měla by sama využít nového odvolání založeného na zákoně č. 59 z roku 1993, doplňujícím trestní řád.

20. Následně se žadatelka i Národní banka odvolaly k Odvolacímu soudu v Ploiești proti rozsudku z 21. února 1992.

Žadatelka požadovala navrácení všech projednávaných mincí, zatímco banka požadovala zrušení předchozích rozhodnutí. Banka namítala, že soudy neměly pravomoc rozhodovat v tomto případě, jelikož všechny stížnosti na opatření v rámci vyšetřování spadaly do výlučné kompetence státního prokurátora, jak je stanoveno v člancích 275 až 278 trestního řádu (viz níže uvedený odst. 26).

21. V rozsudku ze dne 22. února 1994 odvolací soud zamítl obě odvolání. Pokud se týká žadatelky, poukázal na to, že původně požadovala pouze čtyřicet mincí a pár náušnic a že následně tudíž nebyla oprávněna v odvolání svůj požadavek doplňovat.

Pokud se týká žalované banky, soud položil důraz na rozhodnutí zastavit stíhání, které bylo přijato během trestního vyšetřování týkajícího se žadatelčina manžela. Dále upozornil, že generální prokurátor nečinil žádné kroky, pokud se týká žádosti paní Vasilescuové o navrácení, a že neudělal nic kromě toho, že jí přesvědčil, aby zahájila soudní řízení. Pokud se týká obvinění z nezákonného držení zlatých předmětů, soud konstatoval, že neexistoval zákonný důvod pro jejich zabavení policií a že proto soudy nižší instance správně nařídily jejich navrácení. Tento rozsudek byl konečný.

22. V roce 1994 podal generální prokurátor žádost k Nejvyššímu soudu podle článku 330 občanského soudního řádu (viz níže uvedený odst. 27) o zrušení rozsudků z 21. února a 7. října 1992 a 22. února 1994.

Ve svém vyjádření znovu zdůraznil tvrzení, že při posuzování projednávaného případu občanské soudy přesáhly svou pravomoc *ratione materiae* a zasahovaly do výhradní kompetence státního prokurátora v této záležitosti (viz níže uvedený odst. 26). Následně požadoval převedení případu k příslušnému orgánu.

Žadatelka si stěžovala na porušení článku 21 Úmluvy, který zaručuje svobodný přístup k soudům (viz níže uvedený odst. 24), a navrhla, aby toto odvolání bylo zamítnuto.

23. Dne 20. října 1994 Nejvyšší soud vyhověl žádosti generálního prokurátora, zrušil všechny zmíněné rozsudky a rozhodl, že podle článku 275 trestního řádu pouze státní prokurátor pro okres Argeș měl výhradní pravomoc zabývat se žádostí paní Vasilescuové o navrácení projednávaných předmětů.

II. Příslušné domácí právo

A. Ústava

24. Článek 21 Ústavy stanoví:

„Každá osoba má právo žádat soudy o ochranu svých práv, svobod a zákonných zájmů.
Výkon tohoto práva nebude omezen žádným zákonem.

...“

B. Trestní řád

25. Příslušná ustanovení trestního řádu před jeho úpravou v roce 1969 stanovila:

Článek 115 § 4

„Kovové předměty a drahé kameny ... budou deponovány v nejbližší pobočce Národní banky během čtyřiceti osmi hodin ...“

Článek 187

„Orgány zodpovědné za trestní vyšetřování požádají od státního prokurátora povolení k provedení:

(a) domovní prohlídky kromě případů, kdy je trestný čin odhalen při jeho páchání či bezprostředně poté;

...

Povolení bude vydáno písemně na základě zdůvodněného příkazu předloženého orgánem pověřeným vyšetřováním.

...

Článek 261

„Jestliže se během šetření dodatečně vyskytne okolnost, která brání zahájení či pokračování trestního řízení, orgán zodpovědný za vyšetřování může řízení ukončit.

...

Ukončení trestního řízení bude uskutečněno prostřednictvím zdůvodněného rozhodnutí ...”

26. Příslušná ustanovení trestního řádu, doplněného zákonem z 12. prosince 1968, který vešel v platnost 1. ledna 1969, znějí takto:

Článek 168

„Obžalovaná či obviněná osoba ... si může stěžovat na předběžná opatření u orgánu trestního vyšetřování, který takové opatření nařídil, nebo u státního prokurátora pověřeného vyšetřováním, pokud případ není předán soudu; poté bude stížnost přednesena soudu.

...

Jestliže projednávaná osoba neměla námitky proti výkonu předběžných opatření dříve, než bylo trestní řízení ukončeno a rozhodnutí se stalo konečným, mohou být napadnuta v souladu s občanským právem.”

Článek 169

.... Každá další osoba, která trvá na svém právu na zabavený majetek, může v souladu s článkem 168 požádat o rozhodnutí o existenci takového práva a o příkaz k navrácení majetku...”

Článek 220

„Jestliže státní prokurátor shledá, že postup či opatření přijaté orgánem zodpovědným za trestní vyšetřování nejsou v souladu s ustanoveními zákona, zruší je zdůvodněným příkazem.”

Článek 275

„Každá osoba, jejíž zákonné zájmy byly porušeny, může podat stížnost proti jakémukoliv opatření či rozhodnutí přijatému během trestního vyšetřování.

...

Stížnost musí být předložena státnímu prokurátorovi dohlížejícímu na práci orgánu zodpovědného za trestní vyšetřování a může být podána buď přímo státnímu prokurátorovi nebo zmíněnému orgánu trestního vyšetřování.

...

C. Občanský soudní řád

27. Příslušné články občanského soudního řádu, doplněného zákonem č. 59/1993, stanoví:

Článek 330

„Generální prokurátor může buď ze své vlastní iniciativy nebo na žádost ministra spravedlnosti požádat Nejvyšší soud o zrušení jakéhokoliv konečného soudního rozhodnutí na základě libovolného z následujících důvodů:

1. jestliže soudní orgán překročil svou pravomoc;

...

Článek 399

„Výkon jakéhokoliv opatření může být napaden každou poškozenou osobou či další osobou, které se týká...”

Článek 400

„Předběžné žádosti a jakékoli spory vyvstávající mezi stranami ... o smyslu, rozsahu a použití operativních opatření soudních rozhodnutí, která byla vykonána, musí být předneseny soudnímu orgánu, který pověřil úřad jejich vykonáním ...”

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

28. Paní Elisabeta Vasilescuová podala žádost ke Komisi 10. února 1995, udávajíc, že prohlídka jejího domu a zabavení jejího majetku v něm porušovaly článek 8 Úmluvy. Rovněž trvala na tom, že Nejvyšší soud jí v rozporu s článkem 6 § 1 Úmluvy a článkem 1 Protokolu č. 1 připravil o přístup k soudu, který by jí mohl umožnit znovunabytí jejího majetku.

29. Dne 7. března 1996 Komise prohlásila žádost (č. 27053/95) za přípustnou, pokud se týká čtyřiceti mincí a páru zlatých náušnic. Ve své zprávě ze 17. dubna 1997 (článek 31) vyjádřila názor, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy (jednomyslně) a článku 1 Protokolu č. 1 (dvaceti osmi hlasy proti jednomu) a že je nutné posoudit stížnost založenou na článku 8 Úmluvy (dvaceti osmi hlasy proti jednomu).

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

30. Žadatelka požádala Soud, aby rozhodl, že došlo k porušení článku 6 § 1, buď samotného nebo v souvislosti s článkem 13, a článku 8 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 1. Usilovala o příkaz nařizující státu Rumunsko navrácení čtyřiceti zlatých mincí a páru zlatých náušnic a v případě nevydání takového příkazu o přiznání spravedlivého zadostiučinění podle článku 50.

31. Vláda žádala Soud, aby rozhodl, že napadený rozsudek Nejvyššího soudu neporušoval práva zaručovaná články, na které se žadatelka odvolávala.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

32. Paní Vasilescuová si stěžovala na porušení svého práva na přístup k soudu, který by mohl rozhodnout ve věci jejího jednání o znovunabytí vlastnictví diskutovaných zlatých mincí. Odvolávala se na článek 6 § 1 Úmluvy, jehož příslušná část stanoví:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích ...“

Vláda toto tvrzení zpochybňovala, ale Komise ho přijala.

A. Předběžná námitka Vlády

33. Vláda zdůraznila, že kromě jednání o znovunabytí vlastnictví, které zahájila u občanských soudů, paní Vasilescuová měla možnost využít tří prostředků soudní nápravy při vznesení námitky proti jednání orgánu trestního vyšetřování, na něž si nyní stěžovala u Soudu.

Podle jejího tvrzení žadatelka mohla zaprvé podat stížnost ke státnímu prokurátorovi zodpovědnému za dohled nad orgánem trestního vyšetřování podle článků 275 a 278 trestního řádu a zadruhé se mohla na státního prokurátora obrátit na základě článků 218 až 220 tohoto řádu. Jako poslední tu pro paní Vasilescuovou existovala možnost usilovat o navrácení jejího majetku podle článků 168 a 169 stejného řádu (viz výše uvedený odst. 26).

34. Soud vzal v úvahu, že tyto postřehy znamenají námitku, že žadatelka nevyčerpala všechny domácí prostředky soudní nápravy, která nebyla před Komisí vznesena a na kterou tudíž Vláda ztratila právo se odvolávat (viz mimo jiné rozsudek ve věci Sakik a další v. Turecko ze dne 26. listopadu 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997–VII).

B. Skutková podstata stížnosti

35. Paní Vasilescuová zdůraznila, že pokud se týká samotného předmětu sporu, její žádost o navrácení majetku zabaveného jí policií v Argeş spadala do rozhodování občanských soudů.

Její požadavky, jak tvrdila, byly shledány opodstatněnými poprvé v rozhodnutí Soudu první instance v Găești z 21. února 1992, kterým tento soud nařídil navrátit majetek, poté v rozhodnutí Okresního soudu Dâmbovița a naposled v rozhodnutí Odvolacího soudu v Ploești.

Prohlášením těchto rozsudků za neplatné na základě toho, že občanské soudy zasáhly do výhradní pravomoci státního prokurátora, ji Nejvyšší soud zbavil práva na projednání její záležitosti soudem.

36. Vláda nezpochybňovala žadatelčino vlastnictví projednávaných zlatých mincí.

Podle jejího prohlášení byl rozsudek Nejvyššího soudu z 20. října 1994 založen na chybné interpretaci rumunského práva, jelikož v tomto případě občanské soudy měly pravomoc rozhodnout o žadatelčině žádosti.

Ačkoliv rozhodnutí Nejvyššího soudu mohlo být vykládáno jako omezení práva na přístup k soudu, takové omezení neporušovalo podstatu tohoto práva, pokud žadatelce zůstávaly dostupné další tři prostředky soudní nápravy včetně toho, které stanoví články 168 a 169 trestního řádu (viz výše uvedený odst. 33).

37. Komise zpochybňovala tvrzení Vlády a brala v úvahu zvláště to, že z rumunských procesních pravidel, jak byla vykládána a užívána Nejvyšším soudem, vyplývalo, že ve skutečnosti neměl žádný soud pravomoc rozhodnout o žadatelčině žádosti.

38. Soud shledal, že na základě zvláštní žádosti o anulování, na kterou má generální prokurátor Rumunska (dále jen „generální prokurátor“) výhradní oprávnění podle článku 330 trestního řádu, Nejvyšší soud dne 20. října 1994 prohlásil za neplatná všechna rozhodnutí občanských soudů, která řešila úsilí paní Vasilescuové o navrácení majetku (viz výše uvedený odst. 23). Ve svém rozsudku, odvolává se na článek 275 trestního řádu (viz odst. 26), Nejvyšší soud zaznamenal, že při rozhodování v tomto případě občanské soudy překročily rámec své věcné působnosti. Při požadování navrácení zlatých mincí zabavených policií žadatelka ve skutečnosti napadala opatření trestního vyšetřování. Za těchto okolností mohl o stížnosti rozhodovat pouze státní prokurátor v Argeș, který byl zodpovědný za tento případ a za dohled nad orgánem provádějícím vyšetřování, a nikoliv občanské soudy.

Vláda namítala, že Nejvyšší soud chybně interpretoval procesní pravidla (viz výše uvedený odst. 36).

39. Soud nepovažoval za nutné rozhodovat o této otázce rumunského práva (viz, mimo jiné a mutatis mutandis, výše citovaný rozsudek ve věci Sakik a další, § 53). Jeho úloha je omezena na rozhodnutí, zda paní Vasilescuová měla v tomto případě přístup k soudu. Soud proto založil své šetření na ustanoveních rumunského práva, jak byla aplikována na žadatelku v tomto případě Nejvyšším soudem.

Ve svém rozsudku z 20. října 1994 tento soud zaujal stanovisko, že žadatelčina stížnost se rovnala odvolání proti opatřením trestního vyšetřování. Proto rozhodl, že občanské soudy neměly v tomto případě žádnou pravomoc a že tomuto požadavku se mohl věnovat pouze státní prokurátor v Argeș. Není ovšem pochyb o tom (a nikdo z přítomných před Soudem proti tomu nenamítal), že žadatelčino jednání spadalo pod občanskou záštitu článku 6 s přihlédnutím k tomu, že bylo zaměřeno k zabezpečení znovunabytí majetku, o který byla žadatelka připravena (viz výše uvedený odst. 14).

Soud konstatoval, že paní Vasilescuová se obrátila na státního prokurátora v Argeș a poté na generálního prokurátora. Ať už byl výsledek oněch kroků (viz výše uvedené odst. 11 a 12) či každého nového řízení, které podle rozsudku Nejvyššího soudu žadatelka mohla zahájit u státního prokurátora v Argeș, jakýkoliv, úřady, na které se obrátila, musí být v zájmu souladu s článkem 6 považovány za „soud“ v rámci znění tohoto ustanovení. Soud proto zjistil, zda tomu tak ve skutečnosti bylo.

40. Soud poznamenal, že generální prokuratura, která v souladu se zákonem č. 92 ze 4. srpna 1992 nahradila bývalou prokuraturu, sestává z úředníků, kteří vykonávají všechny své povinnosti pod vedením generálního prokurátora. Všichni její členové včetně generálního prokurátora podléhají dohledu ministra spravedlnosti.

I tehdy, jako tomu bylo v současném případě, kdy státní prokurátor pro určitý okres vykonává pravomoce soudní povahy, jedná jako člen generální prokuratury, podřízené zaprvé generálnímu prokurátorovi a pak ministru spravedlnosti.

41. Soud zopakoval, že pouze úřad, který má plnou pravomoc a splňuje řadu požadavků, jako je nezávislost vykonavatele a rovněž stran, zasluhuje si označení „soud“ ve smyslu znění článku 6 § 1 (viz mimo jiné rozsudek ve věci *Beaumartin v. Francie*³¹) ze dne 24. listopadu 1994, Série A č. 296–B, s. 63, § 38). Státní prokurátor pro okres Argeş ani generální prokurátor tyto požadavky nespĺňují.

Tudíž zde došlo k porušení článku 6 § 1.

II. Údajné porušení článku 13 Úmluvy

42. Podle prohlášení žadatelky ono údajné znemožnění přístupu k soudu porušovalo rovněž článek 13 Úmluvy, který stanoví:

„Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

43. S ohledem na shledání porušení článku 6 § 1 Soud nepovažoval za nutné posuzovat tuto stížnost, která navíc nebyla podpořena žádným argumentem. Protože požadované právo je jedním z občanských práv, úloha článku 6 § 1 ve vztahu k článku 13 je *lex specialis*, požadavky článku 13 jsou tudíž zahrnuty v článku 6 § 1 (viz, *mutatis mutandis*, rozsudek ve věci *Brualla Gómez de la Torre v. Španělsko*, Reports 1997–VII).

III. Údajné porušení článku 1 Protokolu č. 1

44. Ve svých stížnostech na následky rozsudku Nejvyššího soudu z 20. října 1994 paní Vasilescuová tvrdila, že se rovněž stala obětí porušení článku 1 Protokolu č. 1 (viz výše uvedené odst. 29–30), který stanoví:

„Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.“

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

Komise toto tvrzení přijala, vláda ho odmítla.

45. Paní Vasilescuová zdůraznila, že rozsudek Nejvyššího soudu ve svém výsledku zabránil, aby znovunabyla vlastnictví svého majetku. Upozornila na to, že občanské soudy přijaly její původní žádost o navrácení čtyřiceti ze 327 zlatých mincí a páru zlatých náušnic, které jí byly zabaveny v roce 1966, potvrzující, že byla vlastníkem oněch předmětů, a rozhodující, že jejich další zadržování nemá právní podklad.

46. Podle podání vlády sled událostí ukazoval na to, že členové policie jednali bez vědomí příslušné státní prokuratury a že projednávané trestní vyšetřování zvláště z tohoto důvodu porušovalo legislativu platnou v oně době. Vláda připustila, že zabavení, pravděpodobně nezákonné, zbavilo žadatelku majetku, jehož však zůstala vlastníkem. Rovněž vysvětlila, že podle ustálené judikatury strasbourgských institucí rozhodnutí vynesené 21. února 1992 soudem první instance v Găești, které se následně stalo konečným, samo o sobě zakládalo „oprávnění“ pro účely článku 1 Protokolu č. 1. Přestože anulování tohoto rozhodnutí zcela jistě právně způsobí-

³¹Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strassbourgu – přílohou sešit V/96, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 15287/89, str. 9.

lo zbavení onoho „oprávnění“, toto ovšem nastalo na konci řízení, které se důsledkem porušení pravidel jurisdikce stalo neplatným. Za těchto okolností Nejvyšší soud pouze prohlásil takto nabyté oprávnění za nezákonné, přičemž zároveň seznámil žadatelku s postupem, kterým by svého cíle dosáhla zákonným způsobem.

Avšak, jak pokračovala Vláda, Nejvyšší soud rozhodl pouze o aplikaci pravidel jurisdikce, aniž by tím porušil podstatu práva paní Vasilescuové na její majetek. Jeho rozsudek tudíž sledoval veřejný zájem a nezbavil ji nenávratně či zcela projednávaného majetku. Jelikož žadatelka mohla stále užívat svých práv způsobem naznačeným oním soudem, nezbytná spravedlivá rovnováha mezi zájmem jejím a zájmem obecným byla prosazována.

47. Komise zdůraznila, že rozsudek Nejvyššího soudu paní Vasilescuové znemožnil použití jakýchkoli procesních prostředků na ochranu jejího práva na majetek. Byla názoru, že toto de facto zbavení užívání onoho práva nebylo oprávněné a dospěla k názoru, že nebylo dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi cílem, jenž rozsudek sledoval – soulad s domácími pravidly jurisdikce, a výsledným osobním břemenem postihujícím žadatelku.

48. Soud zaznamenal, že 23. června 1966 členové policie bez povolení prohledali žadatelčin dům a zabavili 327 zlatých mincí v souvislosti s policejním vyšetřováním týkajícím se jejího manžela. Toto vyšetřování bylo 8. července 1966 přerušeno, ale zabavené předměty byly drženy na velení policie v Argeş. U Soudu bylo všeobecně uznáno, že toto opatření bylo nezákonné a – jak již uznaly občanské soudy (viz výše uvedené odst. 15–16 a 21) – že žadatelka byla vlastníkem projednávaného majetku. Soud proto zaujal názor, že ve smyslu znění článku 1 Protokolu č. 1 žadatelka, která byla od roku 1966 zbavena možnosti užívání příslušného majetku, nicméně i nadále tento vlastnila až do současné doby.

49. Je pravda, že Rumunsko neuznalo právo na individuální žádost (článek 25) a pravomoc Soudu (článek 46) až do 20. června 1994. Soud však poznamenal, že žadatelčina stížnost se vztahuje k pokračujícímu stavu, který dosud trvá i v současné době (viz, mutatis mutandis, rozsudky ve věcech Papamichalopoulos a další v. Řecko ze dne 24. června 1993, Série A č. 260–B, s. 69, § 40, a Loizidou v. Turecko ze dne 18. prosince 1996, Reports 1996–VI, s. 2230, § 41). Nejvyšší soud v každém případě vynesl svůj rozsudek 20. října 1994, to znamená po 20. červnu 1994.

50. S ohledem na chybějící oporu v zákoně, jak bylo uznáno domácími soudy (viz výše uvedený odst. 48) i Vládou (viz výše uvedený odst. 46), nemůže být pokračující zadržování projednávaných předmětů vykládáno jako zbavení majetku či dohlížení nad užitím majetku povolené prvním a druhým odstavcem článku 1 Protokolu č. 1.

51. Soud zopakoval, že překážka se může rovnat porušení Úmluvy stejně jako právní závada (viz, mutatis mutandis, výše citovaný rozsudek ve věci Loizidou, s. 2237, § 63).

Jelikož Úmluva má za úkol chránit práva, jež jsou „praktická a účinná“, je nutno zjistit, zda se stav, na který si žadatelka stěžovala, de facto rovnal konfiskaci (viz, mimo jiné a mutatis mutandis, rozsudek ve věci Sporrong a Lönnroth v. Švédsko ze dne 23. září 1982, Série A č. 52, s. 24, § 63, a výše citovaný rozsudek ve věci Papamichalopoulos a další, s. 69, § 42).

52. Určená nezákonnost zadržování žadatelčina majetku je rozhodujícím činitelem při posuzování této záležitosti. Navíc žadatelka obdržela soudní rozhodnutí nařizující Rumunské národní bance vrátit jí čtyřicet zlatých mincí a náušnice, které požadovala (viz výše uvedený odst. 15). Toto rozhodnutí, spolu s tím, které je podporovalo, však bylo zrušeno Nejvyšším soudem na základě toho, že občanské soudy zasáhly do výhradní pravomoci státního prokurátora pro okres Argeş (viz výše uvedený odst. 23). To se již paní Vasilescuová v roce 1990 obrátila na státního prokurátora a generálního prokurátora, ovšem bez většího úspěchu (viz výše uvedený odst. 11 a 12).

53. Soud se domníval, že ztráta možnosti disponovat s projednávaným majetkem spolu s neúspěchem pokusů dosud účinných k dosažení soudní nápravy situace u národních úřadů a soudů mu zavdává dostatečně závažný důvod k rozhodnutí, že žadatelka byla obětí de facto konfiskace neslučitelné s jejím právem na po-

kojně užívání svého majetku (viz. mutatis mutandis, výše citovaný rozsudek vě v věci Papamichalopoulos a další, s. 70, § 45).

54. Z toho vyplývá, že došlo k porušení článku I Protokolu č. 1.

IV. Údajné porušení článku 8 Úmluvy

55. Žadatelka nakonec prohlásila, že domovní prohlídka provedená policií bez povolení a zabavení jejích zlatých mincí, které byly upraveny pro její osobní potřebu, rovněž porušovaly článek 8 Úmluvy, který stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

56. Vláda namítala, že Soud nemá pravomoc *ratione temporis* projednávat tuto stížnost. Zdůrazňovala, že případ, na který si žadatelka stěžovala, se udál 23. června 1966, což znamená dlouho před tím, než Rumunsko uznalo obligatorní pravomoc Soudu (článek 46) dne 20. června 1994.

57. Ať již měl či neměl pravomoc v souvislosti s touto stížností, Soud nepovažoval za nutné s ohledem na svá shledání týkající se článku I Protokolu č. 1 (viz výše uvedené odst. 48–54) posuzovat případ rovněž podle článku 8.

V. Aplikace článku 50 Úmluvy

58. Článek 50 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přízná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

Jako svůj hlavní nárok paní Vasilescuová žádala Soud, aby nařídil vrácení projednávaného majetku nebo, pokud by tak neučinil, aby jí přiznal náhradu za peněžní újmu. Stanovení morální újmy a svých nákladů a výdajů si přála ponechat na uvážení Soudu.

A. Peněžní újma

59. Žadatelka požadovala zaprvé navrácení čtyřiceti zlatých mincí, ze kterých byl vytvořen náhrdelník, a páru zlatých náušnic nebo eventuálně náhradu za peněžní újmu. Popírala ohodnocení Vlády a stanovisko odborníka, na němž bylo založeno (viz níže uvedené odst. 60), a stanovila svou ztrátu na 30 000 amerických dolarů (USD), ovšem přála si ponechat tuto záležitost na rozhodnutí Soudu.

60. Vláda prohlásila, že není žádná možnost navrácení majetku, jelikož projednávané předměty nebyly nalezeny v opatrování žádného úřadu.

Rovněž zdůraznila, že jestliže Soud hodlal shledat porušení článku 6 § 1, toto shledání samo o sobě by zakládalo dostatečné spravedlivé zadostiučinění, jelikož mezi údajným porušením tohoto článku a obhajovanou peněžní újmu neexistovalo přičinné spojení.

Ve věci jakékoliv újmy podle článku I Protokolu č. 1 Vláda prohlásila, že žadatelčina metoda výpočtů nebyla postavena na žádném vědeckém či technickém základě. Ve svém vyjádření k aplikaci článku 50 se odvolávala na ohodnocení předmětů Rumunskou národní bankou a navrhla, že 31 856 648 rumunských lei, což znamená přibližně 3750 USD, by zakládalo dostatečnou náhradu za újmu utrpěnou žadatelkou. Na podporu

svého návrhu Vláda následně předložila zprávu vydanou Rumunským národním historickým muzeem, ve které byla údajně ztráta nahlížena z numismatického hlediska.

61. Soud zopakoval, že jestliže není možné napravit následky porušení Úmluvy, článek 50 opravňuje Soud přiznat poškozené straně takové zadostiučinění, jaké uzná za přiměřené (viz rozsudek ve věci Papamichalopoulos a další v. Řecko ze dne 31. října 1995 /článek 50/, série A č. 330–B, s. 59, § 34).

V tomto případě by navrácení projednávaných předmětů žadatelce postavilo, pokud je to možné, do situace shodné s tou, ve které by byla, kdyby nedošlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1 (tamtéž, s. 60, § 38). Vláda však prohlásila, že nebyla schopna majetek navrátit (viz výše uvedený odst. 60).

Za těchto okolností Soud, prováděje své hodnocení na spravedlivém základě vzhledem k informacím mu předloženým, přiznává žadatelce 60 000 francouzských franků (FRF) za peněžní újmu, což bude směněno na rumunské lei v kursu platném k datu vyrovnání.

B. Morální újma

62. Žadatelka rovněž požadovala bližší nestanovenou náhradu za morální újmu, která jí údajně byla způsobena jednáním národních úřadů a soudů.

63. Vláda se k této otázce nevyjádřila.

64. Soud nemohl vyloučit, že žadatelka, která byla zbavena svého majetku na více než třicet let, kvůli tomu zakusila určité nesnáze. Paní Vasilescuová tudíž utrpěla morální újmu, za kterou jí Soud, prováděje své hodnocení na spravedlivém základě, jak vyžaduje článek 50, přiznává náhradu ve výši 30 000 FRF. Tato částka bude směněna za rumunské lei v kursu platném k datu vyrovnání.

C. Náklady a výdaje

65. Žadatelka rovněž požadovala úhradu svých nákladů a výdajů, jejichž částku ponechala k rozhodnutí Soudu. Vláda proti tomuto požadavku nenamítala.

66. Podle své ustálené judikatury může Soud nařídít úhradu soudních nákladů, které byly skutečně a nezbytně vynaloženy za účelem zabránění či napravení porušení Úmluvy pomocí prostředků domácí právní soustavy a k prosazení téhož Komisí a posléze Soudem a tudíž k dosažení nápravy; výše těchto nákladů musí být přiměřená (viz, mimo jiné, rozsudek ve věci Demicoli v. Malta ze dne 27. srpna 1991, Série A č. 210, s. 20, § 49).

Prováděje hodnocení na spravedlivém základě, Soud v tomto bodě přiznává žadatelce 10 000 FRF (včetně daně z přidané hodnoty) minus 4815 FRF, které obdržela cestou právní pomoci od Rady Evropy. Výsledná částka bude rovněž směněna na rumunské lei v kursu platném k datu vyrovnání.

D. Úrok z prodlení

67. Soud považuje za vhodné převzít zákonnou úrokovou míru platnou ve Francii k datu přijetí tohoto rozsudku, která činí 3,36 % ročně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. zamítá předběžnou námitku Vlády;

2. rozhoduje, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy;

3. rozhoduje, že došlo k porušení článku 1 Protokolu č. 1;

4. rozhoduje, že není nutné posuzovat stížnosti vycházející z článků 8 a 13 Úmluvy;

5. rozhoduje

(a) že žalovaný stát zaplatí žadatele během tří měsíců následující částky, které budou směněny za rumunské lei v kursu platném k datu vyrovnání:

(i) 60 000 (šedesát tisíc) francouzských franků, pokud se týká peněžní újmy;

(ii) 30 000 (třicet tisíc) francouzských franků, pokud se týká morální újmy;

(iii) 5185 (pět tisíc jedno sto osmdesát pět) francouzských franků, pokud se týká nákladů a výdajů;

(b) že prostý úrok z těchto částek s roční mírou 3,36 % bude splatný po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 22. května 1998.

Herbert PETZOLD
tajemník

Rudolf BERNHARDT
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

29. dubna 1998

VĚC HENRA

(Rozsudek ve věci Henra versus Francie)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu A jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Bernhardt, předseda, L. – E. Pettiti, N. Valticos, A. N. Louizou, L. Wildhaber, P. Jambrek, E. Levits, T. Pantiru, V. Toumanov a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala ve dnech 31. března a 22. dubna 1998, posledně uvedeného data vynesl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 11. prosince 1997 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 36313/97) proti Francouzské republice, předložené Komisi podle článku 25 francouzským občanem panem Mathiem Henrou 21. května 1997.

Požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a z prohlášení, jímž Francie uznala obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem stížnosti bylo získání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 6 § 1 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný podle ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu A žadatel uvedl, že si přeje zúčastnit se soudního řízení, a ustanovil svým advokátem pana J.– A. Blanca, právníka působícího u Conseil d'Etat a u Kasačního soudu (ust. 30).

3. Dne 31. ledna 1998 místopředseda Soudu rozhodl, že v zájmu řádného výkonu spravedlnosti bude ustanoven jeden Senát k projednání tohoto případu i případu Leterme v. Francie (ust. 21 § 7).

4. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan L. – E. Pettiti, zvolený soudce francouzské národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu (ust. 21 § 4 b/). Dne 31. ledna 1998 pan Bernhardt za přítomnosti tajemníka vylosoval dalších sedm členů, a to pány N. Valticose, A. N. Loizou, L. Wildhabera, P. Jambreka, E. Levitse, T. Pantiru a V. Toumanova (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5).

5. Pan Bernhardt z titulu předsedy Senátu (ust. 21 § 6) prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem francouzské vlády (dále jen „Vláda“) panem Y. Charpentierem, žadatelovým advokátem a delegátem Komise panem J.– C. Geusem postup soudního řízení (ust. 37 § 1 a ust. 38). V souladu s následně vydaným nařízením tajemník obdržel vyjádření žadatele a Vlády ve dnech 16. ledna a 5. února 1998 v uvedeném pořadí.

6. Dne 11. února 1998 pan Bernhardt po dohodě s členy Senátu rozhodl nevykonat v tomto případě přelíčení (ust. 26 a ust. 38).

7. Po dalších konzultacích o postupu řízení předseda Senátu vyzval žadatelova advokáta a Vládu, aby předložili své odpovědi. Ve dnech 16. února a 3. března 1998 sdělili tajemníkovi, že nehodlají předložit další komentáře. Dne 13. března 1998 delegát Komise předložil své písemné vyjádření.

8. Mezitím, dne 16. února 1998, Komise vydala spis o řízení před ní, jak si od ní na základě pokynů předsedy Senátu vyžádal tajemník.

SKUTKOVÁ ZJISTĚNÍ

I. Okolnosti případu

9. Pan Mathieu Henra, francouzský občan narozený v roce 1986, nezletilý, je zastupován svou poručnicí ze závěti a jedná svým jménem a jako jediný potomek svých rodičů.

Žadatelův otec, narozený v roce 1955, byl hemofilik a obdržel četné krevní transfuze. Dne 20. dubna 1985 se oženil s žadatelovou matkou. Předporodní test provedený na žadatelově matce v srpnu 1986 ukázal, že byla HIV–pozitivní. Test následně provedený na žadatelovu otci ukázal, že byl rovněž HIV–pozitivní. Když se žadatel narodil, bylo shledáno, že je také HIV–pozitivní.

A. Žádost o odškodnění

1. Předběžné žádosti ke správním úřadům

10. Dne 16. července 1990 byly ministru pro solidaritu, zdravotnictví a sociální zabezpečení předloženy tři předběžné žádosti, jménem žadatelova otce, jeho matky a jeho samého. Požadovali odškodnění za zdravotní potíže různých druhů, kterými trpěli následkem svého infikování. Tyto žádosti byly 1. října 1990 zamítnuty.

2. Žádosti ke správním soudům

(a) U Správního soudu v Paříži

11. Dne 6. prosince 1990 žadatelovi rodiče podali tři žádosti ke Správnímu soudu v Paříži, požadující odškodnění za újmu utrpěnou následkem toho, že stát nepřijal patřičná opatření pro prevenci proti jejich infikování HIV.

12. Ministr zdravotnictví předložil svou písemnou obhajobu ve dnech 12. února a 13. března 1991. Odpovědi byly zaneseny do spisu 8. července 1991.

13. Dne 22. dubna 1992 správní soud vynesl prozatímní rozsudek, rozhoduje, že „stát je zodpovědný za hemofiliky, kteří byli infikováni HIV při transfuzi tepelně nezpracovaných krevních produktů ve výše určené době odpovědnosti, to znamená mezi 12. březnem a 1. říjnem 1985“ a že „existují důvody pro to, aby správní soud nařídil státu zaplatit plné odškodnění za utrpěnou újmu“.

Správní soud rovněž nařídil, aby lékařská zpráva stanovila, zda žadatelův otec byl infikován v oné době. Znalec předložil svou zprávu 31. prosince 1992.

14. Žadatelův otec zemřel 8. dubna 1993.

15. Dne 28. dubna 1993 správní soud spojil všechny tři žádosti a zamítl je z toho důvodu, že nebyla prokázána příčinná souvislost mezi infikováním žadatelova otce a používáním tepelně nezpracovaných krevních produktů v době odpovědnosti státu, mezi 12. březnem a 1. říjnem 1985.

16. Žadatelova matka zemřela 24. srpna 1993.

(b) U Správního odvolacího soudu v Paříži

17. Dne 9. dubna 1993 soudní dvůr Conseil d'Etat vynesl tři zásadní rozsudky, ve kterých stanovil 22. listopad 1984 jako začátek doby odpovědnosti státu a přiznal obětem odškodnění paušální částkou 2 000 000 FRF (viz níže uvedený odst. 39).

18. Dne 9. prosince 1993 se žadatelova poručnice ze závěti (zůstavená v poslední vůli z 9. března 1993) a pomocný poručník odvolali ke Správnímu odvolacímu soudu v Paříži.

19. Dne 4. března 1994 náměstek ministra zdravotnictví předložil svou obhajobu. Žadatel předložil souvu odpověď 15. března 1994.

20. Správní odvolací soud vynesl rozsudek 23. června 1994. Rozhodl, že v souladu s výše zmíněným precedenčním právem Conseil d'Etat byl stát zodpovědný za újmu, kterou utrpěli žadatelův otec, žadatelova matka a žadatel sám následkem obdržení transfuzí.

Přiznal každému z nich 2 000 000 FRF. Jelikož však tito přijali nabídky 1 514 000 FRF, 1 610 000 FRF a 1 900 000 FRF, jež jim v uvedeném pořadí v souvislosti se stejnou újmou učinil Fond pro odškodnění hemofiliků a pacientů s transfuzí, správní odvolací soud rozhodl, že zůstatek dosud dlužného odškodnění činil 676 000 FRF. Úrok vypočítal na základě této částky s platností od 18. července 1990 a určil, že sdružený úrok má být placen od 9. prosince 1993 (viz níže uvedené odst. 36 a 37).

(c) U Conseil d'Etat

21. Dne 26. července 1994 se žadatelova poručnice ze závěti na právním podkladě odvolala ke Conseil d'Etat. Stěžovala si obzvláště na to, že částka 500 000 FRF, jež měla být žadateli vyplacena pouze v případě diagnózy AIDS, byla odečtena od stanoveného odškodnění, a rovněž si stěžovala na způsob, jakým správní odvolací soud vypočetl úrok.

22. Dne 9. prosince 1994 pan Henra podal žádost (č. 25972/94) k Evropské komisi pro lidská práva. Dne 13. září 1995 Komise přijala v souladu s článkem 28 § 2 Úmluvy zprávu, v níž zaznamenala, že strany se dohodly na přátelském vyrovnání případu (viz níže uvedený odst. 43).

23. Dne 1. prosince 1995 tuto zprávu zaregistroval soudce-zpravodaj Conseil d'Etat. Týž den byl případ předán vládnímu zmocněnci.

24. Projednání případu bylo stanoveno na 19. prosince 1995.

25. Dne 31. ledna 1996 Conseil d'Etat vynesl rozsudek rušící rozsudek správního odvolacího soudu z 23. června 1994 z důvodů, že tento soud nehledě na precedenční právo Conseil d'Etat v této věci (viz níže uvedený odst. 40) odečetl od částek, jež měl stát zaplatit panu Henrovi, částku, kterou mu jako odškodnění měl zaplatit Fond pro odškodnění hemofiliků a pacientů s transfuzí v případě diagnózy AIDS. Poté případ postoupil zpět Správnímu odvolacímu soudu v Paříži.

(d) U Správního odvolacího soudu v Paříži

26. Správní odvolací soud v Paříži obdržel spis 27. února 1996.

27. V dopise z 13. března 1996 vrchní tajemník tohoto soudu sdělil žadateli, že případ byl soudy postoupen od Conseil d'Etat, a požádal ho, aby předložil své vyjádření během jednoho měsíce. Žadatelovo vyjádření bylo tajemníkovi soudu předloženo 25. března 1996.

28. Dne 5. června 1996 předložil své vyjádření Fond pro odškodnění hemofiliků a pacientů s transfuzí.

29. Dne 30. srpna 1996 byl případ předán třetímu vyšetřovacímu oddělení.

30. Dne 26. září 1996 soud rozhodl zahájit řízení bez toho, aby čekal na vyjádření Pařížské zdravotní pojišťovny.

31. Dne 28. října 1996 právní zástupce pana Henry písemně upozornil předsedu Správního odvolacího soudu v Paříži na délku a vleklost řízení a naléhavost případu, danou žadatelovým zdravotním stavem. Žádná odpověď nepřišla.

32. Dne 14. listopadu 1996 ministr zdravotnictví předložil své vyjádření o žadatelově stížnosti.

33. Dne 9. ledna 1997 byl případ předán soudci-zpravodaji.

34. Dne 21. května 1997 žadatel podal další stížnost ke Komisi (č. 36313/97), jež byla zaregistrována 3. června 1997 a v níž si stěžoval, že řízení u správního odvolacího soud stále trvá.

B. Požadavek předložený Fondu pro odškodnění

35. Dne 22. července 1992 předložili v oddělených řízeních žadatelův otec, žadatelova matka a žadatel své požadavky Fondu pro odškodnění hemofiliků a pacientů s transfuzí, který byl ustanoven zákonem z 31. prosince 1991 (viz níže uvedený odst. 38).

36. Dne 19. listopadu 1992 jim Fond přiznal odškodnění ve výši 1 614 000 FRF, 1 710 000 FRF a 2 000 000 FRF v uvedeném pořadí, z čehož mělo být v každém z případů odečteno 100 000 FRF vyplatěných Fondem solidarity hemofiliků. Rozhodl rovněž, že částka nabídnutá žadateli bude splatná ve třech shodných ročních splátkách a že 500 000 FRF mu bude zapláceno v případě diagnózy propuknutí AIDS.

37. Tyto návrhy byly přijaty. Dne 11. ledna 1993 Fond žadatelům zaplatil 1 514 000 FRF, 1 610 000 FRF a 1 400 000 FRF v uvedeném pořadí.

II. Mechanismus řízení ve věci odškodnění

A. Legislativa

38. Zákon z 31. prosince 1991 obsahující různá ustanovení o sociálním zabezpečení stanovil zvláštní postup pro odškodnění hemofiliků a pacientů s transfuzí, kteří byli infikováni po obdržení injekcí s krevními produkty. Článek 47 stanoví:

„I. Oběti újmy vyplývající z infikování virem selhání lidské imunity zaviněného transfuzí krevních produktů či injekcí s krevními deriváty podanými na území Francouzské republiky budou odškodněny dále upraveným způsobem.

II. ...

III. Plné odškodnění za újmu definovanou v odstavci I bude poskytnuto Fondem pro odškodnění, jenž má právní subjektivitu, předsedá mu úřadující či penzionovaný vedoucí oddělení či soudce kasačního soudu a je spravován výborem pro odškodnění.

...

IV. Oběti nebo jejich potomci ve svých požadavcích na odškodnění poskytnou důkaz o svém infikování virem selhání lidské imunity a o obdržení transfuze krevních produktů či injekcí s krevními deriváty.

...

Oběti nebo jejich potomci sdělí Fondu všechny jim dostupné informace.

Během tří měsíců od obdržení požadavku, kterážto doba může být prodloužena na žádost oběti či jejich potomků, Fond posoudí, zda podmínky pro proplacení odškodnění byly splněny. Vyšetří okolnosti, za kterých byla oběť infikována, a vykoná nutná šetření, kterým nesmí být bráněno z důvodů stavovské mlčenlivosti.

...

V. Fond je povinen učinit nabídku na odškodnění každé oběti, na niž odkazuje odstavec I, během vyhláškou stanovené lhůty, která nesmí přesáhnout šest měsíců ode dne, kdy Fond obdrží dostatečný důkaz o újmě.

...

...

VI. Oběť bude informovat Fond o každém soudním řízení, které v její věci probíhá. Jestliže je zahájeno soudní řízení, oběť bude soud informovat o své žádosti k Fondu.

VII. ...

VIII. Oběť nebude oprávněna vést právní kroky proti Fondu pro odškodnění, pokud její požadavek na odškodnění nebyl zamítnut, nebyla jí učiněna nabídka během lhůty, na niž odkazuje první paragraf odstavce V, nebo nepřijala účinnou nabídku. Řízení bude zahájeno u Odvolacího soudu v Paříži.

IX. Fond přebírá v míře nepřevyšující vyplacené částky práva oběti proti osobě zodpovědné za újmu a proti osobám, od nichž je z jakéhokoliv důvodu požadováno provést plnou či částečnou náhradu újmy, a to v rámci odpovědnosti těchto osob. Fond však může zahájit řízení na základě takového převzetí práv pouze tehdy, když újma je způsobena nedbalostí.

Fond může zasahovat do řízení u trestních soudů, i když tak učiní až v odvolací fázi, kdy oběť nebo její potomci požadovali odškodnění jako civilní strana v řízení vedeném proti osobě či osobám zodpovědným za újmu definovanou v odstavci I. V takových případech je považován za řádnou stranu v řízení a může využít každého podle zákona dostupného opatření soudní nápravy.

Jestliže z jednání zapříčínujícího újmu vzešlo trestní řízení, občanský soud není povinen vyčkávat se svým rozhodnutím na konečné rozhodnutí trestního soudu.

X. Pokud nebude stanoveno jinak, prováděcí ustanovení k tomuto článku budou zakotvena ve vyhlášce vydané po konzultaci s Conseil d'Etat.

XI. ...

XII. Zdroje příjmů Fondu pro odškodnění budou určeny v dodatečném zákoně.

XIII. ...

XIV. ..."

B. Precedenční právo

39. Ve třech rozsudcích z 9. dubna 1993 soudní dvůr Conseil d'Etat rozhodl, že stát byl plně zodpovědný, pokud se týká osob, jež byly infikovány virem selhání lidské imunity po transfuzi tepelně nezpracovaných krevních produktů v době mezi 22. listopadem 1984 a 20. říjnem 1985 (viz výše uvedený odst. 17).

40. Ve skupině zásadních rozsudků z 24. března 1995 Conseil d'Etat rozhodl, že vyplacení částky navržené Fondem pro odškodnění hemofiliků a pacientů s transfuzí v případě diagnózy AIDS je „latentní možnost závislejší na propuknutí choroby“ a Správní odvolací soud v Paříži se tudíž „dopustil právní chyby, když ji odečetl od částek, kterou měl stát nařízeno zaplatit jako odškodnění za stejnou újmu“.

III. Příslušné procesní právo

A. Pravidla použitelná v projednávané době

41. V příslušné době řád pro správní soudy a správní odvolací soudy obsahoval, inter alia, následující ustanovení:

Článek R. 102

„Kromě případů týkajících se veřejných prací nemůže být řízení u správního soudu zahájeno jinak než formou odvolání proti rozhodnutí; takové odvolání bude podáno během dvou měsíců od oznámení nebo zveřejnění napadaného rozhodnutí.

Jestliže odpověď od příslušného úřadu nepříjde do čtyř měsíců, tato nečinnost bude vykládána jako rozhodnutí podanou stížností zamítající.

...“

Článek R. 129

„Předseda správního soudu či správního odvolacího soudu nebo soudce určený některým z nich mohou, jestliže existence takového závazku nemůže být vážně napadena, přiznat zálohu věřiteli, který u uvedeného soudu podal žádost k věci. Může, i z vlastního popudu, učinit vyplacení zálohy závislým na předložení záruky.“

Článek R. 142

„Jakmile je žádost zahajující řízení zaevidována v rejstříku, předseda soudu či v Paříži předseda oddělení, kterému byla žádost předána, určí soudce–zpravodaje.

Pod vedením předsedy soudu či oddělení, ke kterému patří, soudce–zpravodaj stanoví s ohledem na okolnosti případu lhůtu, která je v případě nutnosti dána stranám k vypracování dodatečných přednesů, podkladů, vyjádření obhajoby a odpovědí. Může strany požádat o předložení jakéhokoliv důkazu či dokumentů významných pro rozhodnutí sporu, které jsou přiřazeny do spisu o případu, aby byly přístupné všem stranám.“

Článek R. 150

„Jestliže jedna ze stran či správní oddělení byly požádány o předložení podkladů a nevyhoví tomu ve lhůtě stanovené podle článků R. 142 a R. 174 tohoto řádu, předseda soudu či oddělení vydá úřední upomínku o vyhovění.

V případě viz maior může být poskytnuto konečné prodloužení lhůty.

Jestliže úřední upomínka o vyhovění byla neúčinná nebo jestliže nebyla dodržena konečná lhůta, soud vynese rozsudek.“

Článek R. 151

„Jestliže se konečná upomínka o vyhovění týká oddělení státní správy, je zaslána orgánu, jenž má pověření stát zastupovat; v ostatních případech je zaslána straně či jejímu zástupci, pokud byl ustanoven.“

Článek R. 182

„Člen správního soudu či správního odvolacího soudu může být příslušným soudem nebo jeho předsedou pověřen provedením vyšetřovacích opatření odlišných od těch, která jsou stanovena v článcích I až 4 této kapitoly.“

B. Současná pravidla

42. Vyhláška č. 93–906 z 12. června 1993 platí pro všechna řízení probíhající k datu jejího zveřejnění. Obshuje prováděcí ustanovení k článku 47 zákona z 31. prosince 1991 (viz výše uvedený odst. 38):

„Část II

Ustanovení týkající se jednání usilujících o stanovení odpovědnosti a vedených proti osobám zodpovědným za újmu definovanou v odstavci I článku 47 výše uvedeného zákona z 31. prosince 1991

Článek 15

V zájmu zahájení jednání převedením práv stanoveným v odstavci IX článku 47 výše uvedeného zákona z 31. prosince 1991 Fond může zasáhnout do řízení u každého správního či řádného soudu, i když tak učiní až v odvolací fázi. V takových případech je považován za řádnou stranu v řízení a může využít každého podle zákona dostupného opatření soudní nápravy.

Článek 16

Rejstříky správních a řádných soudů zašlou Fondu rejstříkovou poštou doporučeně kopii procesních materiálů, v nichž jim byl předložen původní či dodatkový požadavek na odškodnění za újmu definovanou v odstavci I článku 47 výše uvedeného zákona z 31. prosince 1991.

Článek 17

Během jednoho měsíce od obdržení dopisu popsaného v článku 16 Fond sdělí předsedovi příslušného soudu prostřednictvím běžné pošty, zda obdržel stejný požadavek na odškodnění a pokud ano, jakého stupně svého postupu dosáhl. Rovněž sdělí, zda zamýšlí zasahovat do soudního řízení.

Jestliže oběť přijala nabídku učiněnou Fondem, posledně jmenovaný zašle předsedovi soudu kopii dokumentu, v němž byla nabídka učiněna, a toho, kterým byla přijata. Fond v případě potřeby udá stav dosažený v řízení u Odvolacího soudu v Paříži podle ustanovení části I této vyhlášky a zašle jakýkoliv rozsudek vynesený oním soudem.

Rejstřík předá stranám informace předložené Fondem.

Článek 18

Rejstřík zašle Fondu kopie rozhodnutí vydaných u první instance a v případě potřeby rozhodnutí o odvolání v řízení, do kterého Fond nezasahoval.

Článek 19

...

Článek 20

Ustanovení článků 15 až 19 jsou použitelná na případy probíhající k datu, kdy tato vyhláška vejde v platnost ..."

IV. Žádost č. 25972/94 k Evropské komisi pro lidská práva

43. Dne 9. prosince 1994 podal pan Henra žádost ke Komisi, zaevidovanou 16. prosince 1994 pod číslem 25972/94, ve které si stěžoval na délku řízení o odškodnění a opíral se o článek 6 § 1 Úmluvy. Dne 13. září 1995 Komise přijala zprávu, v níž zaznamenala v souladu s článkem 28 Úmluvy:

.....

Dne 8. března 1995 žadatelův zástupce sdělil Komisi, že žadatel je připraven přijmout částku 600 000 (šest set tisíc) francouzských franků za morální újmu, ke které budou přičteny náklady a výdaje, jež vynaložil při jednání u Komise, a která bude celá vyplacena do jednoho měsíce od přijetí zprávy Komise. Dne 3. května 1995 sdělil Komisi, že náklady dosahovaly 23 270 FRF, a rovněž žádal zaplacení úroku v případě prodlžení u urovnání sporu.

V dopise z 24. května 1995 zástupce vlády sdělil Komisi, že vláda je připravena přijmout výsledky její laskavé přímlyvy, jestliže dohodne urovnání sporu.

Dne 26. května 1995 Komise předložila stranám návrhy na přátelské vyrovnání založené na tom, že žadatel bude vyplaceno 600 000 FRF za morální újmu a 23 720 FRF za náklady.

V dopise z 11. července 1995 zástupce vlády sdělil, že vláda je připravena souhlasit s vyrovnáním založeným na těchto návrzích.

Dne 13. září 1995 Komise zaznamenala, že strany dospěly k dohodě o termínech vyrovnání. Vyjádřila rovněž s ohledem na článek 28 § 1(b) Úmluvy názor, že strany dosáhly přátelského vyrovnání této záležitosti na základě respektování lidských práv, jak jsou definována v Úmluvě.

....

44. Text žadatelova prohlášení, že přijímá přátelské vyrovnání, který podepsal 2. listopadu 1995, zněl následovně:

„Potvrzuji, že zaplacení těchto částek bude zakládat plné a konečné odškodnění, pokud se týká újmy uvedené v mé žádosti, a bude rovněž pokrývat poplatky za právního zástupce a jiné výdaje, které jsem vynaložil při projednávání tohoto případu.

Souhlasím proto s tím, že odstoupím od tohoto řízení a vzdám se práva zahájit v této věci jakékoli další řízení proti státu Francie u francouzských i mezinárodních soudů.“

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

45. Pan Henra podal svou stížnost ke Komisi 21. května 1997. Uvedl, že přiměřená lhůta požadovaná článkem 6 § 1 Úmluvy byla překročena.

46. Komise prohlásila stížnost (č. 36313/97) za přípustnou dne 16. září 1997. Ve své zprávě z 28. října 1997 (článek 31) vyjádřila jednomyslný názor, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy.

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

47. Ve svém vyjádření Vláda žádala Soud jako svůj hlavní návrh, aby „uznal, že dosažené přátelské vyrovnání s panem Henrou nutně vedlo k závěru, že tento se jednoznačně vzdává každého dalšího řízení proti státu týkajícího se délky řízení“, a jako další možnost, aby rozhodl, že „v zájmu posouzení délky řízení, která zadala příčinu této stížnosti, doba krytá přátelským vyrovnáním nemůže být v žádném případě brána v úvahu“.

48. Žadatel Soud žádal, aby rozhodl, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy, a aby mu přiznal cestou spravedlivého zadostiučinění podle článku 50 Úmluvy 200 000 FRF jako odškodnění za morální újmu a 42 210 FRF za náklady a výdaje.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

49. Žadatel si stěžoval na délku doby projednávání jeho žádosti o odškodnění státem. Udával porušení článku 6 § 1 Úmluvy, který stanoví:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla ... v přiměřené lhůtě projednána ... soudem ... který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích ...“

50. Komise v zásadě souhlasila s tímto prohlášením.

A. Předběžná námitka Vlády

51. Ve svém prohlášení Vláda uvedla, že stížnost byla nepřijatelná vzhledem k dosaženému přátelskému vyrovnání před Komisí 13. září 1995 týkajícímu se první stížnosti (č. 25972/94). Prohlásila, že podepsáním prohlášení, že přijímá přátelské vyrovnání (viz výše uvedený odst. 44), pan Henra nejen odstoupil od řízení týkajícího se jeho stížnosti, ale také se jednoznačně vzdal práva zahájit další jednání proti státu Francie, týkající se délky probíhajícího řízení. Dodala, že žadatel vyjádřil svůj záměr jasně a bez výhrad a že přijetí dohody bylo ze strany Vlády podmíněno ujištěním, že pan Henra se vzdal všech práv na zahájení dalšího řízení v této věci.

52. Žadatel prohlásil, že jím podepsané prohlášení o přijetí dohody se týkalo stížnosti podané ke Komisi 9. prosince 1994 (viz výše uvedený odst. 43) a že se nevzdal práva zahájit jednání proti státu Francie týkající se délky dalšího řízení či práva požadovat odškodnění za jakoukoliv příští a dosud neznámou újmu, kterou by mohl následkem nepřiměřené délky řízení utrpět.

53. Delegát Komise poznamenal, že Vláda nikdy nevznesla takovou námitku před Komisí. Zdůraznil, že ve svém komentáři o přípustnosti stížnosti Vláda ponechala tento problém na posouzení Komise a pouze upozornila, že v souladu se závěrem Komise ve věcech *Paillot v. Francie* a *Richard v. Francie* začala doba bráná v úvahu běžet k datu přijetí zprávy, která informovala o dosažení přátelského vyrovnání.

54. Soud souhlasil s delegátem Komise a shledal, že Vláda ztratila žalobní právo na vznesení takové námitky před ním.

B. Skutková podstata stížnosti

1. Doba braná v úvahu

55. Vláda zdůraznila, že doba braná v úvahu začala 14. září 1995, to znamená den poté, co Komise přijala svou zprávu informující o dosažení přátelského vyrovnání (viz výše uvedený odst. 43).

56. Komise byla stejného názoru.

57. Podle žadatele, který toto tvrzení použil poprvé před Soudem, doba braná v úvahu začala 10. prosince 1994, to znamená den po předložení jeho první stížnosti ke Komisi, jež měla za výsledek přátelské vyrovnání (viz výše uvedený odst. 43), jelikož toto vyrovnání se týkalo pouze délky řízení probíhajícího do tohoto data.

58. Soud zopakoval, že v zájmu posouzení, zda řízení je přiměřeně dlouhé, musí Komise i Soud přihlídnout ke skutečné délce řízení až do přijetí zprávy či rozsudku (viz rozsudky ve věcech *Pailot v. Francie a Richard v. Francie* ze 22. dubna 1998, Reports of Judgments and Decisions 1998, § 57 a § 54, v uvedeném pořadí).

Současný případ, jak byl předložen Soudu, se týká řízení následujícího po dosažení přátelského vyrovnání. Počátečním bodem musí být proto 14. září 1995, to znamená den poté, co Komise přijala svou zprávu informující o dosaženém urovnání sporu.

59. Společně s účastníky řízení Soud zaznamenal, že řízení u národních soudů ještě nebylo ukončeno, jelikož žadatel se odvolal 28. července 1994 ke Conseil d'Etat (viz výše uvedený odst. 21), který 27. února 1996 postoupil případ Správnímu odvolacímu soudu v Paříži, u něhož je ještě stále projednáván (viz výše uvedený odst. 26).

60. Projednávané řízení tudíž trvá již k současnému datu déle než dva roky a sedm měsíců.

2. Přiměřenost délky řízení

61. Přiměřenost délky řízení musí být posuzována ve světle okolností případu a s ohledem na kritéria stanovená precedenčním právem Soudu, obzvláště na složitost případu a jednání žadatele a příslušných úřadů. Pokud se týká posledního bodu, musí být vzato v úvahu, co je v této věci pro žadatele v sázce (viz rozsudky ve věcech *X. v. Francie* ze dne 31. března 1992, Série A č. 234-C, s. 90, § 32, *Vallée v. Francie*⁹⁾ ze dne 26. dubna 1994, Série A č. 289-A, s. 17, § 34, *Karakaya v. Francie* ze dne 26. srpna 1994, Série A č. 289-B, s. 43, § 30 a výše citované rozsudky ve věcech *Pailot a Richard*, § 61 a § 57, v uvedeném pořadí).

(a) Složitost případu

62. Žadatel namítal, že případ nebyl vůbec složitý, jelikož kritéria pro posouzení odpovědnosti státu za infekci hemofiliků byla stanovena zásadními rozsudky soudního dvora Conseil d'Etat (viz výše uvedené odst. 17 a 39) a rovněž rozsudky vydanými Conseil d'Etat 24. března 1995, které se týkaly metody pro výpočet újmy (viz výše uvedený odst. 40).

63. Vláda se k tomuto bodu nevyjádřila. Komise v zásadě souhlasila s žadatelovým prohlášením.

⁹⁾Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – přílohový sešit III/95, Rozsudek Evropského soudu o stížnosti č. 22121/93, str. 39.

64. Soud shledal, že ačkoliv případ byl do určité míry komplikovaný, tato skutečnost sama nemůže ospravedlnit délku projednávaného řízení, jelikož informace potřebné pro stanovení odpovědnosti státu byly již dlouhou dobu dostupné (viz výše citované rozsudky ve věcech X v. Francie, Vallée, Karakaya, Pailot a Richard, s. 91, § 36, s. 18, § 38, s. 43, § 34, § 64, a § 60, v uvedeném pořadí).

(b) Žadatelovo jednání

65. Soud zaznamenal, že Vláda se k tomuto bodu nevyjádřila a že žadatel 28. října 1996 usiloval o uspěšné řízení, ovšem neúspěšně (viz výše uvedený odst. 31).

(c) Jednání národních úřadů

66. Žadatel kritizoval délku řízení u Conseil d'Etat a prohlásil, že tento úřad mohl případ rozhodnout sám, aniž by ho postupoval Správnímu odvolacímu soudu v Paříži, kde je ještě stále projednáván po zrušení předchozího rozsudku, kdyby prostě vycházel ze svých rozsudků vynesených 24. března 1995 (viz výše uvedený odst. 40) a slovo od slova zopakoval důvody uvedené v odstavci nazvaném „odpočet odškodnění vypláceného za stejnou újmu“.

67. Komise v zásadě souhlasila s žadatelovým prohlášením a vyjádřila názor, že v tomto případě nebylo sporným bodem to, zda existovala bezdůvodná zpoždění, která lze přičíst soudu projednávajícímu případ, ale to, zda soud jednal s „mimořádným nasazením“. Delegát Komise před Soudem zdůraznil, že Conseil d'Etat mohl sám případ rozhodnout, avšak postoupil ho Správnímu odvolacímu soudu v Paříži, aby tento mohl stanovit výši odškodného. Správní odvolací soud tak více než dva roky poté, co mu byl případ postoupen, stále ještě nevydal rozsudek, ačkoliv všechny potřebné informace mohly být nalezeny v rozsudcích, které Conseil d'Etat již vynesl v podobných případech (viz výše uvedený odst. 40).

68. Shodně s Komisí Soud shledal, že vlastní obsah projednávaného řízení byl nesmírně důležitý pro žadatele, který byl již od narození HIV–pozitivní (viz výše uvedený odst. 9). Tento případ, krátce řečeno, volal po mimořádném nasazení, nehledě na množství případů čekajících na projednání, zvláště když skutečnosti tohoto sporu byly Vládě známy po několik let a jeho závažnost jí musela být zřejmá (viz výše citované rozsudky ve věcech X v. Francie, Vallée, Karakaya, Pailot a Richard, s. 94, § 47, s. 19, § 47, s. 45, § 43, § 68 a § 64, v uvedeném pořadí).

69. V této souvislosti Soud shledal, že od 31. ledna 1996, kdy Conseil d'Etat zrušil rozsudek Správního odvolacího soudu v Paříži z 23. června 1994 a vrátil tomuto soudu projednávaný případ (viz výše uvedený odst. 25), uplynuly dva roky a tři měsíce. Zvláště od 9. ledna 1997, kdy byl ustanoven soudce–zpravodaj k vyšetřování tohoto případu u správního odvolacího soudu, nebyly učiněny žádné další procesní kroky a Vláda pro tuto netečnost nepředložila žádné přesvědčivé vysvětlení.

70. Soud rovněž shledal, že v době, kdy Komise přijala svou zprávu informující o dosažení přátelského vyrovnání, řízení trvalo již pět let a dva měsíce a stále ještě trvá u Správního odvolacího soudu v Paříži.

(d) Závěr

71. S přihlédnutím ke všem okolnostem případu a zvláště k žadatelově situaci Soud nemohl považovat dobu projednávání tohoto případu za „přiměřenou“.

72. Došlo tudíž k porušení článku 6 § 1.

II Aplikace článku 50 Úmluvy

73. Článek 50 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přízná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Morální újma

74. Žadatel požadoval 200 000 FRF za morální újmu.

75. Vláda se k tomu nevyjádřila. Delegát Komise podpořil žadatelův požadavek.

76. Soud shledal, že žadatel nesporně utrpěl morální újmu. S ohledem na různé závažné momenty a prováděje hodnocení na spravedlivém základě v souladu s článkem 50, přiznává mu 200 000 FRF.

B. Náklady a výdaje

77. Žadatel rovněž požadoval 42 210 FRF za náklady a výdaje spojené s projednáváním případu u institucí Úmluvy.

78. Vláda se nevyjádřila. Delegát Komise shledal požadavek oprávněným.

79. Soud shledal žadatelovy požadavky důvodnými a přiznal mu tyto částky v plné výši.

C. Úrok z prodlení

80. Podle informace dostupné Soudu činí zákonná úroková míra užívaná ve Francii ke dni přijetí tohoto rozsudku 3,36 % ročně.

Z TĚCHTO DUVODU SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. zamítá předběžnou námitku Vlády;

2. rozhoduje, že došlo k porušení článku 6 § 1;

3. rozhoduje, že

(a) žalovaný stát zaplatí žadateli v tříměsíční lhůtě 200 000 (dvě stě tisíc) francouzských franků za způsobenou újmu a 42 210 (čtyřicet dva tisíc dvě stě deset) francouzských franků za náklady a výdaje; a

(b) že prostý úrok s roční mírou 3,36 % z těchto částek bude splatný od uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 29. dubna 1998.

Herbert PETZOLD
tajemník

Rudolf BERNHARDT
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

30. července 1998

VĚC AERTS

(Rozsudek ve věci Aerts versus Belgie)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušnými ustanoveními Jednacího řádu B jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Bernhardt, předseda, L. – E. Pettiti, J. De Meyer, I. Foighel, R. Pekkanen, J. M. Morenilla, B. Repik, P. Jambreč, U. Löhmus a dále H. Petzold, tajemník Soudu, a P. J. Mahoney, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejně poradě konané ve dnech 27. dubna a 29. června 1998 posledně uvedeného data vynešl následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán belgickým občanem panem Michele Aertsem (dále jen „žadatel“) 7. července 1997 a Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) 9. července 1997 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 § 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 25357/94) proti Belgickému království, podané panem Aertsem ke Komisi podle článku 25 dne 8. srpna 1994.

Žadatelova stížnost k Soudu vycházela z článku 48 Úmluvy, ve znění doplněném Protokolem 9, pokud se týká Belgie; požadavek Komise vycházel z článků 44 a 48 a z prohlášení, jímž Belgie uznala obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem stížnosti a žádosti bylo získání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků příslušného státu podle článku 5 §§ 1 a 4a článků 6 a 3 Úmluvy.

2. Dne 30. července 1997 žadatel ustanovil advokáta, který ho bude zastupovat (ust. 31).

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan J. De Meyer, zvolený soudce belgické národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Bernhardt, místopředseda Soudu (ust. 21 § 4 b/). Dne 27. srpna 1997 předseda Soudu pan R. Ryssdal za přítomnosti tajemníka vylosoval dalších sedm členů, a to pány L. – E. Pettitiho, I. Foighela, R. Pekkanena, J. M. Morenilla, B. Repika, P. Jambreka a U. Löhmuše (článek 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 5).

4. Pan Bernhardt z titulu předsedy Senátu prostřednictvím tajemníka konzultoval se zástupcem belgické vlády (dále jen „vláda“), právním zástupcem žadatele a delegátem Komise postup soudního řízení (ust. 39 § 1 a ust. 40). V souladu s následně vydaným nařízením obdržel tajemník vyjádření Vlády a žadatele ve dnech 9. a 14. ledna 1998 v uvedeném pořadí. V dopise z 3. dubna 1998 tajemník Komise sdělil, že její delegát nepředložil písemné vyjádření.

5. Dne 2. dubna 1998 Komise vydala spis o řízení před ní, jak si vyžádal tajemník na základě pokynů předsedy soudu.

6. V souladu s rozhodnutím předsedy se veřejné zasedání konalo v Paláci lidských práv ve Strabourgu dne 20. dubna 1998. Soud předtím vykonal přípravné řízení.

K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu J. Lathouwers, zástupce právního poradce, vedoucí oddělení Ministerstva spravedlnosti, zástupce Vlády, E. Jakhian, právník praktikující v Bruselu, poradce;

(b) za Komisi J. – C. Geus, delegát;

(c) za žadatele J. – L. Berwart, právník praktikující v Liège, P. Fraipont, právník praktikující v Liège, poradce.

Soud vyslechl úvodní přednesy pánů Geuse, Fraiponta, Berwarta a Jakhiana.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

7. Žadatel, belgický občan narozený v roce 1964, byl 14. listopadu 1992 zatčen za násilné napadení způsobující jeho oběti pracovní neschopnost poté, co svou bývalou ženu napadl kladivem. Byl umístěn do vyšetřovací vazby, nejprve v cele pro dvě osoby (viz níže uvedený odst. 23) a posléze v nemocničním pokoji psychiatrického oddělení věznice v Lantinu.

A. Příkaz k vazbě a jeho provedení

8. Dne 15. ledna 1993 komise předběžného šetření (chambre du conseil) při Soudu první instance v Liège vydala příkaz k umístění žadatele do vazby v souladu s článkem 7 zákona o „ochraně společnosti“ z 1. července 1964 (viz níže uvedený odst. 21). Rozhodla, že až do umístění v instituci určené příslušnou komisí pro duševní zdraví (viz níže uvedený odst. 21) bude pan Aerts dočasně držen na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu. Uvedený příkaz byl formulován následujícím způsobem:

„Chambre du conseil Soudu první instance v Liège.

...

přijímaje důvody uvedené v písemném návrhu státního prokurátora:

...

shledává, že obviněný spáchal činy uvedené v návrzích obžaloby...;

znamená, že v příslušné době obviněný trpěl několika duševními poruchami, které ho činily neschopným ovládat své jednání, a že je stále ve stejném stavu;

vydává příkaz k zadržení žadatele;

vydává příkaz k dočasnému držení obviněného, který je v současné době ve vězení, na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu až do doby, kdy bude umístěn v instituci určené komisí pro duševní zdraví.“

9. Dne 10. března 1993 zaslal psychiatr komisi pro duševní zdraví při psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu následující zprávu:

„Zadržený Aerts, který je v současné době držen na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu, má velmi slabou a neuspořádanou osobnost a přinejlepším může být označen za mezní případ. Je těžce závislý na drogách a po mnoho let měl sadomasochistický vztah s jednou mladou ženou. Ve společenské místnosti psychiatrického oddělení se chová velmi nepokojně, neustále se dožaduje změny svých léků a je stále ponořen do úvah o tom, jak se vyvíjí vztah s jeho přítelkyní venku. Jeho duševní masochismus je očividný každému, kdo ho poslouchá, a zdá se, že nutně potřebuje všechny vymoženosti instituce lépe vybavené pro zmírnění jeho neustálé úzkosti, kterou v současné době cítí. Je pro něj tudíž naléhavé, aby mohl opustit psychiatrické oddělení věznice v Lantinu.“

10. Dne 22. března 1993 komise pro duševní zdraví určila, že žadatel bude umístěn v Centru sociální péče v Paifve.

11. Dne 27. července 1993 žadatel žádal o propuštění, aby se mohl vrátit ke svému dědečkovi a bydlet s ním. Jeho rodinný lékař, který záležitost konzultoval s lékařem přiděleným k psychiatrickému oddělení, den předtím zaslal komisi pro duševní zdraví následující sdělení na podporu uvedené žádosti:

„Píši vám ve věci pana Michela Aertse, který, jak se zdá, v poslední době činí uspokojivé pokroky. To platí o jeho chování i o jeho krátkodobých i delších plánech.

Podmíněně propuštění by poskytlo příležitost pozorovat jeho chování a způsob, jakým uskuteční své plány vně prostředí věznice.“

12. V rozhodnutí z 2. srpna 1993 komise pro duševní zdraví žádost zamítla z následujících důvodů:

„Je nepřijatelné, že naše rozhodnutí z 22. března 1993 o umístění žadatele do Centra sociální péče v Paifve ještě nebylo vykonáno.

Neschopnost příslušných úřadů toto vykonat škodí projednávané osobě, které se tak nedostává péče vyžadované jejím stavem, který byl příčinou jejího zatčení.

Komise pro duševní zdraví však nemůže schvalovat žádnou formu propuštění, které by projednávanou osobu činilo nebezpečnou pro ni samou i pro ostatní."

13. Dne 27. října 1993, pět dní po vydání rozsudku Odvolacím soudem v Liège (viz níže uvedený odst. 19), byl žadatel přemístěn do Centra sociální péče v Paifve.

14. Dne 19. listopadu 1993 komise pro duševní zdraví na žadatelovu žádost rozhodla podmíněčně ho propustit na základě toho, že „psychický stav zadržené osoby se jeví jako dostatečně zlepšený“ a že „vzhledem k podmínkám jeho sociální rehabilitace bylo možno věřit tomu, že již nepředstavoval nebezpečí pro společnost“. Její rozhodnutí mělo několik podmínek, které zahrnovaly povinnost podřídit se lékařskému a sociálnímu dohledu a povinnost žít v nemocnici ve Volière.

15. Dne 24. listopadu 1993 byl pan Aerts propuštěn.

16. Dne 23. prosince 1996, s přihlédnutím ke zhoršení žadatelova chování a k porušení podmínek jeho propuštění, obzvláště abstinování od heroínu a alkoholu, komise pro duševní zdraví v Lantinu opět nařídila jeho zadržení a k tomuto účelu určila Centrum sociální péče v Paifve.

B. Řízení o vydání soudního příkazu

1. Řízení u předsedy Soudu první instance v Liège

17. Dne 14. dubna 1993 se pan Aerts, stále držený na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu, spolu s dalšími třemi vězni ve stejné situaci obrátil na předsedu Soudu první instance v Liège s žádostí o vydání soudního příkazu nařizujícího jeho okamžité přemístění s pokutou 10 000 BEF za každý den prodlení. Mimo jiné stížnosti uvedl, že podmínky jeho držení zakládaly nelidské a ponižující jednání ve smyslu znění článku 3 Úmluvy.

18. Dne 10. května 1993 předseda Soudu první instance rozhodl, že žadatelovo pokračující držení v Lantinu bylo nezákonné a zakládalo porušování práva osoby, jež je třeba ukončit co nejrychleji. Nařídil státu přemístit pana Aertse do Paifve a rozhodl, že v případě nedodržení příkazu státem během jednoho týdne od jeho vydání tento zaplatí žadatelovi pokutu 10 000 BEF za každý den prodlení.

2. Řízení u Odvolacího soudu v Liège

19. Stát se odvolal 28. června 1993. Dne 22. října 1993 Odvolací soud v Liège zrušil soudní příkaz z 10. května 1993 a rozhodl, že neexistoval důvod pro užití zkráceného postupu. Rozhodl zvláště, že vydání rozhodnutí komisí pro duševní zdraví byl správní akt, který spadal mimo pravomoc řádných soudů, a že v tomto případě správní úřady neporušily práva osoby, což by bylo žalovatelné u občanských soudů. Svůj rozsudek zdůvodnil následujícím způsobem:

„Odpůrci podléhají příkazu k vazbě a Centrum sociální péče v Paifve bylo určeno rozhodnutím komise pro duševní zdraví ... a následně ... jako místo, kde mají být drženi. Nebyli tam přemístěni a jsou stále ještě drženi na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu. Odvolávající se strana tvrdí, že kvůli nedostatku míst v Centru sociální péče v Paifve bylo nutno sestavit seznam čekatelů na principu «kdo dřív přijde, ten dřív mele» a osoba první na seznamu je do Paifve přemístěna ihned poté, co se tam uvolní místo po propuštění jednoho z chovanců, jehož stav se zlepšil. Odvolávající se strana dodává, že se intenzivně pracuje na zvětšení kapacity Centra sociální péče v Paifve a že otevření nové budovy I. října 1993 již umožnilo přemístění několika vězňů, jejichž jména jsou na onom seznamu: že ostatní budou přemístěni postupně, z bezpečnostních důvodů a rovněž proto, aby dohlížející personál měl čas seznámit se se svými povinnostmi (viz zpráva ředitele z 1. října 1993); je možné, že odpůrci již brzy využijí nově otevřené budovy.

Ačkoliv odpůrci jednoznačně mají právo být přemístěni do instituce, kde by získali odborně organizovanou péči prováděnou profesionály v oboru psychiatrie, je nutno vzít v úvahu, že v Paifve je nyní chronické přetížení, mající za následek žalostný nedostatek soukromí mařící úspěšnou léčbu, spojený ještě s nedostatečným zabezpečením a budovami zavřenými pro nesplnění hygienických podmínek, takže péče je nedostatečná (viz popis ve dvou případech u Soudu první instance v Liège /řízení o vydání soudního příkazu/, jeden z 27. 2. 1990 uvedený v JLMB /Revue de Jurisprudence de Liège, Mons et Bruxelles/ 1990, 435 a druhý ze 4. 6. 1993 /Belgie v. B., C. a T., stížnost č. R. F. 8349/93/). Odvolávající se strana musela odložit přemístění vězňů podléhajících příkazům k držení v tomto centru vzhledem ke zhoršující se situaci a seznámila je se seznamem čekatelů, který byl zásadně pozměněn vzhledem k několika soudním příkazům – spojeným s vysokými pokutami – dávajícím určitým vězňům z těžko ospravedlnitelných důvodů přednost. Skutečnost, že odvolávající se strana se těmto rozhodnutím přizpůsobila, v zásadě kvůli zatížení, které představovaly zmíněné pokuty, není možno vykládat v tom smyslu, že rozhodla jednou provždy vzdát se veškerých protestů proti pravomoci řádných soudů zasahovat do této oblasti; okolnosti naznačující, že došlo ke zřeknutí se práva, musí být vykládány úzce a lze o něm hovořit pouze tehdy, když okolnosti nemohou být vykládány jinak (Cass. /kasační soud/ 20. 4. 1989, uvedeno v Pas /Pasicrisie/ 1989, I, 861).

Oproti rozhodnutím o propuštění vězně podléhajícího příkazu k vazbě, která mají platnost rozsudků z moci své skutkové podstaty (viz Cass. 17. 6. 1968 v Pas. 1968, I, 1183, a názor generálního prokurátora Mahauxe), rozhodnutí komise pro duševní zdraví určující instituci, ve které bude umístěna osoba podléhající takovému příkazu, se netýkají svobody osoby, ale pouze způsobu, kterým bude příkaz k vazbě vykonán (viz O. Vandemeulebroeck. «Les commissions de defense sociale», RDP /Revue de droit pénal et de criminologie/, 1986, s. 178, § 80/). Z hlediska jejich charakteru se jich netýká článek 30 Ústavy.

Výkon těchto rozhodnutí je správním aktem, ne nařízením podléhajícím článku 107 Ústavy.

Odvolávající se strana nepopírá právo odpůrců na přemístění do Paifve, ale namítá, že nemohli být přemístěni ihned kvůli přetížení oné instituce, z toho vyplývajícímu nepořádku a možným problémům s bezpečností zaměstnanců a jiných obyvatel. Rozhodnutí nadále držet nadměrný počet psychicky narušených obviněných na psychiatrických odděleních je tudíž volbou, kterou úřady učinily po zvážení práva zadržených na co nejlepší lékařskou péči a obecné požadavky na zajištění bezpečnosti.

Tato volba je správním aktem přesně toho druhu, který nepodléhá přezkoumání řádnými soudy.

Ačkoliv řádné soudy mají pravomoc nařídit opatření nutná k ukončení či předcházení nepřipustného porušování práva jedince, není jim dovoleno hodnotit správnost opatření přijatého úředním orgánem či jednat jako správní úřední orgán (viz závěry pana Velu, nyní vrchní státní rada, v příslušné době generální prokurátor, v Cass. 27. 6. 1980, Pas. 1980, I, s. 1357, zvláště pak s. 1349; a Cass. 27. 11. 1992, RG 7972, Belgie v. V. D. E. /v likvidaci/). Soudec jednající o žádosti o soudní příkaz nemůže, bez zásahu do obecné správní politiky, pochybovat o účelnosti rozhodnutí sestavit seznam čekatelů a pozměnit pořadí na tomto seznamu nařízením, pod hrozbou pokuty, že psychicky narušený obviněný umístěný v horších podmínkách na psychiatrickém oddělení musí být okamžitě přemístěn. V každém případě zde musí existovat jiné možnosti přemístění, jelikož komise pro duševní zdraví – a v případě ohrožení pouze její předseda – může, a to i z vlastního popudu, poslat vězně do jiné státem spravované – nebo ve výjimečných případech soukromé – instituce.

Jediný soud, který toto hledisko sporu zvážil, shledal (viz Soud první instance v Liège /občanské řízení/, případ H. a V. v. Belgie, 16. 2. 1993), že vazba byla i přesto zákonná, tudíž vyloučil existenci svévolného porušení práva osoby. Nedostatek míst ve věznici nesporně zdůvodňuje stavbu přidavných budov, ale tato práce – kromě toho, že je nemožné uskutečnit ji přes noc – s sebou nese finanční požadavky, které jsou záležitostí obecné politiky nepodléhající přezkoumání soudy. Otevření nové budovy v Paifve je ukázkou zájmu odvolávající se strany o problém jednání s osobami podléhajícími příkazům k vazbě.

Komentář vydaný v roce 1990 předsedou Soudu první instance v Liège na základě inspekce projednávané instituce a soudního vyšetřování poskytuje jasné srovnání režimů a druhů péče poskytované vězňům v Paifve a na psychiatrickém oddělení v Lantinu; toto srovnání vylučuje potřebu další inspekce a umožňuje soudu dojít k závěru, že ačkoli situace psychicky narušených pachatelů v Lantinu není ideální a znamená ohrožení je-

jich nápravy, režim, v němž žijí včetně odpůrců, nemůže být přirovnáván k nelidskému či ponižujícímu jednání, které je zakázáno Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.“

3. Žádost k Výboru právní pomoci Kasačního soudu

20. Dne 13. ledna 1994 žadatel požádal o právní pomoc v zájmu odvolání se na právním podkladě proti rozsudku z 22. října 1993. Na podporu své žádosti předložil následující argumenty:

„Z rozsudku je zřejmé, že odvolací soud nechal nezodpovězeným žadatelovo tvrzení udávající porušení článku 3 výše uvedené Úmluvy.

Ve svém rozsudku z 22. října 1993 odvolací soud na toto tvrzení neodpověděl. ačkoliv projednávané ustanovení bylo odvolatelem citováno, ačkoliv soud první instance na něj nepřimo, avšak nepopíratelně odpověděl a ačkoliv byl odvolatelem nepřimo, avšak nepopíratelně uveden v jeho návrhu předloženém odvolacímu soudu, čímž byl soud v zásadě žádán, aby potvrdil správnost příkazu, proti kterému bylo odvolání podáno.

Je tudíž zřejmé, že výše uvedený rozsudek z 22. října 1993 porušoval, inter alia, článek 97 Ústavy.

Navíc je rozsudek odvolacího soudu z 22. října 1993 v naprostém rozporu s rozsudkem vyneseným prvním civilním senátem Odvolacího soudu v Liège dne 18. ledna 1993, v kterém potvrdil soudní příkaz vydaný v podobném případě, když rozhodl, že vazba byla nezákonná a zakládala porušení práva osoby.“

V rozhodnutí z 10. února 1994 Výbor právní pomoci Kasačního soudu žádost zamítl z následujících důvodů:

„Vzhledem k tomu, že odvolatel předložil nedostatečné důkazy:

vzhledem k tomu, že odvolání je v současné době nepodložené;

žádost se zamítá.“

II. Příslušné domácí právo

A. Zákon o ochraně společnosti

21. Příslušná ustanovení zákona z 1. července 1964 „o ochraně společnosti před psychicky defektními osobami a nenapravitelnými pachateli trestných činů“ (dále jen „zákon 1964“) znějí:

Článek 1

„Jsou-li důvody věřit, že obviněný trpí psychickými potížemi či vážnou psychickou poruchou nebo defektem činícími ho neschopným kontrolovat své jednání, vyšetřující soudní orgán může, v případech, kde je vyšetřovací vazba stanovená zákonem, vydat příkaz k zatčení s vyhlídkou umístění takové osoby pod úřední dohled. ...“

Článek 7

„Kromě případů závažných zločinů spáchaných z politických motivů či prostřednictvím tisku mohou vyšetřující soudní orgány a porotní soudy nařídít vazbu obviněného, který spáchal závažný zločin a trpí jedním z postihů uvedených v článku 1.

...“

Článek 12

„Při každém psychiatrickém oddělení je ustavena komise pro duševní zdraví.

Komisi pro duševní zdraví tvoří tři členové: úřadující či penzionovaný soudní úředník, který jí předsedá, právník a lékař.

Členové komise jsou stanoveni na období tří let; každý z nich má jednoho či více náhradníků.

Předseda a jeho náhradníci jsou určeni předsedou odvolacího soudu. Právník a jeho náhradníci jsou vybráni ministrem spravedlnosti ze dvou seznamů o třech jménech, z nichž jeden je předložen státním prokurátorem a jeden předsedou právnícké komory. Lékař a jeho náhradníci jsou určeni ministrem spravedlnosti.

...“

Článek 14

„Vazba probíhá v instituci určené komisí pro duševní zdraví.

Tato je vybrána z institucí zřízených Vládou. Komise však může, z terapeutických důvodů a prostřednictvím rozhodnutí přesně stanovujícího důvody, nařídít umístění a držení projednávané osoby v jiné instituci schopné zajistit příslušnou úroveň bezpečnosti a péče.

...
Jestliže obviněný je v době vydání příkazu k vazbě ve vězení, je dočasně držen na psychiatrickém oddělení věznice nebo, jestliže věznice psychiatrické oddělení nemá, na oddělení určeném soudem, který nařídil vazbu."

Článek 15

„Komise může z vlastního popudu či na žádost ministra spravedlnosti, státního prokurátora, zadrženého či jeho právního zástupce nařídít přemístění zadrženého do jiné instituce.

Žádost podaná zadrženým či jeho právním zástupcem nesmí být znovu předložena během následujících šesti měsíců.

Komise může zadrženému povolit střídat pobyt ve vazbě s krátkými propuštěními v souladu s podmínkami a pravidly stanovenými ministrem spravedlnosti."

Článek 17

„V případě naléhavé potřeby předseda komise může nařídít dočasné přemístění do jiné instituce. Jeho rozhodnutí bude předloženo komisi, která tento bod projedná na svém příštím zasedání.

V podobném případě, z bezpečnostních důvodů, může ministr spravedlnosti rovněž nařídít dočasné přemístění projednávané osoby do jiné instituce, přičemž o tomto ihned bude informovat komisi."

Článek 18

„Komise sleduje stav zadrženého a může ho za tímto účelem navštívit ve vazbě nebo pověřit tímto jednoho ze svých členů. Může z vlastního popudu nebo na žádost státního prokurátora, zadrženého či jeho právního zástupce nařídít propuštění zadrženého, bez podmínky či podmínečně, jestliže se jeho psychický stav dostatečně zlepšil a byly stanoveny patřičné podmínky pro jeho sociální rehabilitaci. Jestliže je žádost zadrženého či jeho právního zástupce zamítnuta, nesmí být znovu podána během šesti měsíců následujících po jejím zamítnutí.

... Článek 20

„Jestliže je nařízeno podmínečné propuštění, zadržený podléhá lékařskému a sociálnímu dohledu, jejichž trvání a podmínky jsou stanoveny v příkazu.

Jestliže jeho chování nebo duševní stav znamená nebezpečí pro společnost, obzvláště když nedodržíze stanovené podmínky, propuštěný může být na žádost státního prokurátora okresu, kde se nachází, vrácen do vazby na psychiatrickém oddělení. Následný postup je stanoven články 14 a 16."

B. Belgické precedenční právo

22. V roce 1989 byl předseda Soudu první instance v Liège, jako soudce zodpovědný za projednání naléhavých žádostí, poprvé požádán o řešení problémů vyvstávajících z pokračujícího držení osob, které komise pro duševní zdraví rozhodla umístit do Centra sociální péče v Paifve, na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu. Tato první žádost, podaná panem H. a panem V., započala šetření, které zahrnovalo návštěvu psychiatrického oddělení ve věznici v Lantinu a rozhovory s oběma stěžovateli a lékaři pracujícími v Centru.

23. Zpráva o návštěvě zařízení a o rozhovorech s panem H. a panem V., uskutečněných 10. ledna 1990, byla formulována následujícím způsobem:

„Ve 14 hodin předseda zahájil jednání.

Došli jsme na psychiatrické oddělení, které je odděleno od zbytku věznice a sestává z následujících prvků:

– ústřední kancelář s třemi nebo čtyřmi dozorcí, ale žádnou zdravotní sestrou;

– jedna společná ložnice s celkově 26 lůžky rozestavěnými podél dvou stěn, z nichž každé má vedle sebe noční stolek. Dvě z těchto lůžek jsou rezervována pro vězně-pomocníky (tj. vězně, kteří nejsou psychicky nemocní a konají tuto službu dobrovolně, jsou považováni za důvěryhodné, ale nemají zvláštní kvalifikaci a jsou zde na pomoc dozorcům v případě incidentu). Jsou zde dva dozorcí: jeden na stráž a druhý v oddělení cel:

– jedna denní místnost s televizorem, pingpongovým stolem, dvěma stoly a devíti židlemi a kamerou zabírající celou místnost. Tato místnost se nachází přímo naproti ložnici a byla původně rovněž určena k ubytová-

ni vězňů. Lékařské autority považovaly za vhodnější zařadit jednu místnost jako ložnici a druhou jako společenskou místnost (kde je povoleno kouření):

- v blízkosti společenské místnosti se nachází toaleta zahrnující dva záchody a umyvadlo;
- v blízkosti ložnice se nachází oddělená koupelna se třemi sprchami, vanou a pěti umyvadly;
- mezi ložnicí a společenskou místností je chodba, kde je podáváno jídlo;
- malá místnost, v níž každý týden probíhá hodinová výuka kreslení a francouzštiny;
- oddělení cel, v níž je v této chvíli dvacet osob včetně osmi osob umístěných ve dvoulůžkových celách (4x2). Cely odděluje chodba, kde se vězni mohou dívat na televizi a hrát karty mezi šestou a devátou hodinou odpolední. Ráno a odpoledne je jim dovoleno jít ven na hřiště na jednu či dvě hodiny, podle počasí. Ve dvoulůžkových celách je jedna pěnová matrace umístěna přímo na podlaze:

- dostatečně prostorné hřiště určené všem vězňům umístěným na tomto oddělení.

Při návštěvě společenské místnosti vězni tvrdili, že:

- jich zde je příliš mnoho;
- nemají co dělat;
- tráví celý den v této místnosti, což se jim zdá velmi dlouhé;
- je velmi horko;
- nemají dostatek čerstvého vzduchu, protože okna nebyla nikdy otevřena;
- jim je povolena pouze jedna návštěva týdně, na hodinu a půl;
- nesmějí používat telefon;
- mohou si jen zřídka měnit oblečení;
- jsou jim zasílány jen nevhodící se kusy oděvu z různých míst;
- není dostatek dozorců (tři během týdne a o víkendech ještě méně);
- mají pravidelný kontakt s psychiatrem a vycházejí s ním velmi dobře.

Když jsme navštívili oddělení cel,

pan H. nám sdělil, že:

- nemá co na práci, tudíž mu čas ubíhá velmi pomalu;
- celý den pouze odpočívá;
- s lékařem mluví, když o to požádá, ale tento z vlastního popudu vyšetření neprovádí;
- není zde psycholog;
- jednou za čas vidí sociální pracovníci, ale ta je přepracovaná a má ve věznicích i jiné povinnosti a není zde

každý den; proto ji vidá nanejvýš jednou týdně:

- nikdy nechodí na vycházky a nedostávají propustky;
- vztahy s lékařem a dozorcí jsou velmi dobré.

Pan V. nám sdělil:

- nemá co na práci a nemůže dělat žádný sport;
- není mu dovoleno dát si kávu a mít u sebe zapalovač;
- není zde psycholog;
- na požádání se může setkat se sociální pracovníci, pokud tam je;
- dozorcí jsou dobří, ale není jich dost."

24. Dne 15. ledna 1990 předseda Soudu první instance vyslechl psychiatra přiděleného k psychiatrickému oddělení věznice v Lantinu. Jeho prohlášení znělo:

.....
Nejsem příbuzným ani známým žádného ze stěžovatelů. Jsem jediným neuropsychiatrem (nebo lékařem specializovaným na psychologii) ve věznicích v Lantinu. Pracuji zde deset hodin týdně: dvě hodiny v pondělí, tři v úterý a ve čtvrtek a jednu hodinu v pátek a v sobotu. Rozsah mojí práce je široký, neboť jsem teoreticky zodpovědný za dohled nad všemi vězni v Lantinu (je jich přibližně 700), nejen těmi na psychiatrickém oddělení. Toto je jediná věznice v Belgii, kde je pouze jediný neuropsychiatr na tolik vězňů a osob držených ve vazbě. Tři pětiny svého času zde strávím na psychiatrickém oddělení. Je zde mnoho rozdílných typů vězňů: osoby držené ve vazbě; osoby závislé na drogách, které jsou na oddělení posílány po příjezdu do Lantinu (noví vězni přijíždějí téměř každý den); vězni – ve vazbě či odsouzení – s širokou škálou psychických poruch; a konečně osoby podrobené psychiatrickému pozorování, obzvláště na žádost vyšetřujícího soudce. Oddělení má 42 lůžek včetně tří pro vězně-pomoeníky, ale ve skutečnosti je zde 33 až 55 osob. V době prázdnin je jich přibližně 47 až 49. Ložnice má 23 lůžek a je zde 13 cel, v současné době je v nich zavřeno 17 osob držených

ve vazbě. Počet 40 je příliš vysoký, jelikož tito lidé potřebují množství psychiatrické a neurologické péče a rovněž pracovní terapii. Vyžadují péči při akutních problémech, které se jim dostávají. Jejich léčba by se měla vyvíjet s vyhlídkou na jejich sociální rehabilitaci. Mělo by se jim dostat pravidelných konzultací s psychologem a sociální pracovníci. Rovněž se domnívám, že je pro ně zásadní, aby dostali práci. Taková stálá péče zde dosud není.

Pokud se týká personálu, je zde pouze jeden psychiatr pracující na částečný úvazek (to jsem já). Nejsou zde kvalifikované zdravotní sestry, pouze dozorcí bez speciálního školení. Na každé směně by mělo být pět dozorců, ale často jsou tu pouze čtyři a někdy dokonce tři. Přítomnost těchto dozorců je pro vězně velice důležitá: jsou zde, aby je vyslechli, mluvili s nimi, dohlíželi na ně a hráli hry s těmi, kdo mají zájem, což je vzhledem k vysokému počtu vězňů a nízkému počtu dozorců prakticky nemožné. Měli by rovněž dohlížet na návštěvy a na hřiště. Jeden z těchto dozorců, který není zdravotníkem, má na starosti přípravu léků. Není zde psycholog ani pracovní terapeut, ačkoliv je ho potřeba pro zařazení pracovní části terapie. Není zde vychovatel. Je zde pouze jedna sociální pracovníce, která pracuje i v dalších částech Lantinu (obzvláště s vězenkyněmi). Vězňům ve vazbě je také umožněno trochu poslouchat hudbu, zúčastnit se lekci angličtiny a francouzštiny vyučovaných dobrovolnými učiteli, ale mohlo by být činěno mnohem víc (...).

Vězni ve vazbě se se mnou na požádání mohou setkat. Nevyšetřuji je systematicky každý den. Bylo by pro mě lepší vídat je pravidelně a hovořit s nimi, ale to je zcela nemožné s ohledem na jejich počet a oněch několik hodin, které mám k dispozici.

Poté, co mu toto prohlášení bylo přečteno, svědek dodal:

„Stálá péče se stává více a více naléhavou vzhledem k tomu, že vězni ve vazbě tráví čím dál delší dobu na psychiatrickém oddělení, zatímco by měli být umístěni v Centru sociální péče.“

V odpovědi na dotaz učiněný panem Berwartem:

„Vězňům nemohou být podávány injekce nitrožilně, jelikož tyto musí být podávány lékařem. Mohou jim být podávány pouze injekce do svalů, které by měly být podávány zdravotní sestrou, ale dávají je dozorcí, kterým jsem ukázal, jak postupovat. Toto však nemůže způsobit žádné vážné problémy. Vězně navštěvuji pouze na jejich žádost. Jejich požadavky jsou často velmi specifické, tudíž s nimi mohu strávit pouze krátkou dobu. Když si ale potřebují «ulevít», obvykle s nimi strávím čtvrt nebo půl hodiny, což se mi zdá málo.“

V odpovědi na dotaz učiněný panem Dewezem:

„Obecně řečeno, nitrožilní injekce by mohly být potřebné, obzvláště v případech akutní deprese. Tyto injekce na psychiatrickém oddělení nemohou být podávány vzhledem k nedostatku kvalifikovaného personálu.“

25. V soudním příkazu z 27. února 1990 vydaném na žádost pana H. a pana V. soudce zodpovědný za projednání naléhavých žádostí rozhodl, že pokud bylo rozhodnuto umístit osobu do Paifve, její pokračující držení na psychiatrickém oddělení znamenalo porušení „obou článků 6 a 14 zákona o ochraně společnosti z 1. července 1964 a článku 3 Úmluvy“. Dospěl k názoru, že situace v Lantinu byla o hodně horší než v Paifve s ohledem na zjištění, že osobám tam držným se nedostávalo sociální, psychologické a psychiatrické péče vyžadované tímto zákonem nebo pravidelné lékařské péče psychiatra, ani prostředí vhodného k léčbě pacientů psychiatrie. Proto nařídil státu, aby tento stěžovatelům poskytl takový režim, který by tomuto zákonu odpovídal. Když Soud první instance v Liège dospěl ke zvážení skutkové podstaty případu, rozhodl, že vazba byla nadále zákonná i přes zpoždění, které nastalo před přemístěním z Lantinu do Paifve.

26. Předseda Soudu první instance v Liège, zasedající jako soudce zodpovědný za naléhavé žádosti, následně vydal řadu soudních příkazů podobných těm z 27. února 1990; stát se všem těmto příkazům podrobil.

27. Projednávaje poprvé odvolání státu proti takovému příkazu, Odvolací soud v Liège v rozsudku z 18. ledna 1993 (rozsudek případu M. v. Belgie) podpořil rozhodnutí, že bylo nezákonné nadále držet zadrženého v Lantinu i přes rozhodnutí komise pro duševní zdraví následujícím způsobem:

„Vzhledem k tomu, že komise pro duševní zdraví 26. února 1991 zaznamenala, že lékař zodpovědný za toto oddělení ve své zprávě z 22. února 1991 napsal, že:

- duševní zdraví vězňů se horšilo vzhledem k podmínkám na jejich oddělení, kde se museli stýkat s nepřetržitým zástupem osob závislých na drogách, které tuto závislost rozšiřovaly mezi některé z nich;
- existovalo zde vážné nebezpečí nenapravitelného zhoršení duševního stavu vězňů, jestliže by byl ještě déle držen na tomto oddělení, kde očividně nemohl obdržet příslušnou péči;
- neschopnost vykonat příkaz k vazbě v přiměřené lhůtě znehodnotovala vazbu zadrženého, kterážto se stala nezákonnou a přiměřená lhůta byla překročena;
- vzhledem k tomu, že soudce zodpovědný za projednání naléhavých žádostí správně nařídil zaplacení pokuty v případě prodlení při realizaci tohoto rozhodnutí;
- vzhledem k tomu, že přístup odvolavatele, který ukázal určitou neochotu podrobit se dřívějším rozhodnutím, ospravedlňoval takové opatření...."

C. Zpráva Evropské komise pro ochranu před mučením a nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestáním ze dne 14. října 1994 a její šetření

I. Zpráva KOM

28. Při návštěvě Belgie v době od 14. do 23. listopadu 1993 Evropská komise pro ochranu před mučením a nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestáním (dále jen „KOM“) navštívila několik věznic včetně věznic v Lantinu. Ve své zprávě zveřejněné 14. října 1994 zaznamenala zvláště, pokud se týká psychiatrického oddělení v Lantinu:

„188. Psychiatr sám zmínil problémy a nedostatky režimu na psychiatrickém oddělení. Všichni pacienti, se kterými se delegát setkal, si stěžovali na nedostatek kontaktu s kvalifikovaným personálem, ačkoliv personál ve věznici hodnotili kladně.

189. Kontakt s psychiatrem byl minimální. Někteří pacienti ho viděli jednou za deset dnů; jiní ještě méně často – například pacient, který je na oddělení od července 1992, se s ním setkal šestkrát; jiný, na oddělení od března 1993, který očividně trpí depresemi a sebevražednými sklony, se s ním setkal jednou; jiný, na oddělení přemístěný v květnu 1993, dvakrát. Je zřejmé, že konzultace jsou velmi krátké. Navíc někteří pacienti si stěžovali, že během těchto konzultací musí stát.

190. V době naší návštěvy několik pacientů ve vazbě čekalo na přemístění do Centra sociální péče. Jeden měl být přemístěn do Tournai již 22. prosince 1992 a na oddělení byl již přes rok (od 22. září 1992), zatímco další čekali na své přemístění několik měsíců. Je zřejmé, že držení psychiatricky narušených pacientů delší dobu v podmínkách výše popsaných přináší nepopíratelné nebezpečí zhoršení jejich duševního stavu.

Delegace KOM byla informována o tom, že v příslušné době existovala speciální instituce Centrum sociální péče v Paifve a dalších šest institucí (nemocnice nebo věznic) s oddělením rezervovaným pro osoby držené ve vazbě. Je však zřejmé, že těchto osob bylo více než míst v těchto institucích.

191. Psychiatrické oddělení přijímá pacienty, kterým je třeba psychiatrického pozorování a péče, ale nemá vybavení ani personál příslušný pro psychiatrickou léčebnu. Úroveň péče o pacienty na psychiatrickém oddělení je v každém ohledu pod minimem přijatelným z hlediska etického i humanitárního.

192. KOM proto doporučuje, aby belgické úřady bez prodlení přijaly nutná opatření:

- výrazně zvýšit lékařský štáb na oddělení, což by mělo zahrnovat alespoň psychiatra na plný úvazek;
- přidělit na oddělení dostatečný počet kvalifikovaných a v psychiatrii vyškolených ošetřovatelů;
- zajistit, aby tyto kvalifikovaní zdravotníci měli noční služby na oddělení, a zrušit systém služeb vězňů-pomocníků;
- zavést osobní programy terapeutických činností zahrnujících širokou škálu způsobů léčby (psychologický, sociální, pracovní);
- vytvořit takové terapeutické prostředí, ve kterém je pamatováno na materiální podmínky (osobní věci, šatny, společenské místnosti, toalety oddělené od obytné části, atd.);
- obecněji, výrazně zlepšit fyzické životní podmínky.

193. KOM dále doporučuje belgickým úřadům, aby projednaly možnost přeměny společné ložnice na pokoje pro jednoho až dva pacienty.

194. Jako poslední KOM doporučuje, že by se pro belgické úřady mělo stát vysokou prioritou najít řešení výše uvedeného problému přemísťování pacientů držených ve vazbě.“

2. Komentář belgické vlády

(a) Předběžná zpráva z 3. května 1995

29. Ve své předběžné zprávě zveřejněné 3. května 1995, v odpovědi na zprávu KOM ze 14. října 1994, belgická vláda prohlásila, že bylo nesprávné tvrdit, že vězni na psychiatrickém oddělení v Lantinu byli ponecháni pouze doзору vězňů–pomocníků: v noci byli přítomni dva vězenští dozorcí příslušející k personálu oddělení.

(b) Zpráva o šetření z 21. února 1996

30. Belgická vláda vydala zprávu o šetření zveřejněnou 21. února 1996. Tato obsahovala, inter alia, následující komentáře k výše uvedené zprávě KOM (viz výše uvedený odst. 28):

„(k odst. 192 zprávy KOM)

Je důležité uvést, že v roce 1993 byla na psychiatrickém oddělení v Lantinu vytvořena jednotka poradenství a léčby (dále jen «UOT»). Tato jednotka je v provozu od 9. prosince 1993 a sestává z psychiatra, zástupce ředitele, dvou psychologů, sociální pracovníce a administrativní pomocnice.

Jednotka připravila plán zahrnující spolupráci se školou sociální péče, která připravuje vychovatele pro práci ve věznicích. Výsledkem je, že připravovaní vychovatelé budou moci vykonat praktickou část své přípravy ve věznicích v Lantinu, pod dohledem členů UOT.

Tito školení vychovatelé budou zodpovědní za sestavení pracovního plánu s možností jeho rozšíření, aby mohly být splněny další požadavky. Středem jejich zájmu v zásadě bude psychiatrické oddělení a ženské oddělení.

Jejich cílem je zavést na psychiatrickém oddělení pracovní aktivity jako je pracovní terapie, skupinová terapie, sporty, atd...

Kromě vytvoření UOT zmíněné výše jsou podnikány kroky k získání zdravotních sester z oboru psychiatrie a psychiatra pro práci na oddělení na 30 hodin týdně. Tito školení zaměstnanci jsou určeni pouze pro psychiatrické oddělení.

(k odst. 193 zprávy KOM)

Pouze ubytování ve společné ložnici dovoluje neustálý (24 hodin) dohled; kontroly na celách by mohly být prováděny maximálně (tam, kde řád vyžaduje zvláštní dohled) každých patnáct minut.

Vězeňská služba se domnívá, že je na lékaři přiděleném k psychiatrickému oddělení, aby rozhodl, zda by pacient, u každého s ohledem na jeho stav, měl být umístěn v cele nebo ve společné ložnici. Měly by tudíž existovat obě možnosti.

Navíc by mělo být pamatováno na to, že oddělení má málo cel (s jedním, dvěma a třemi lůžky).

(k odst. 194 zprávy KOM)

Úvodem je třeba vysvětlit, že podle článku 14 zákona z 1. července 1964 «o ochraně společnosti před osobami s psychickým defektem a nenapravitelnými pachateli trestných činů» mají komise pro duševní zdraví pravomoc rozhodnout, zcela nezávisle, kde bude osoba držena.

Tyto správní orgány, existující při každém psychiatrickém oddělení, jsou zcela autonomní a mají právní pravomoci. Tudíž mohou například rozhodnout o propuštění někoho bez podmínky či podmíněčně.

Příkaz k propuštění může být zpochybněn státním prokurátorem. V tomto případě je spis případu předán vyšší komisi pro duševní zdraví, aby rozhodla. Rozhodnutí někoho nepropustit může být na druhé straně napadeno prostřednictvím odvolání ke Kasačnímu soudu.

Komise umístí osoby držené ve vazbě ve speciálních institucích spravovaných Ministerstvem spravedlnosti (Centrum sociální péče – dále jen «EDS» – v Paifve a psychiatrické oddělení ve věznicích Merksplas a Turnhout), nebo v institucích spravovaných krajem Walloon (EDS v Monsu pro ženy a EDS v Tournai pro muže), či v soukromých psychiatrických léčebnách, které souhlasí s přijetím.

Je zřejmé, že se ve francouzské komunitě vyskytují určité problémy s realizací rozhodnutí komise pro duševní zdraví o umístění: problémy s nedostatkem peněz a míst.

V minulosti byly komise pro duševní zdraví na jihu země schopné poslat osoby držené ve vazbě do EDS v Monsu (v případě žen) a EDS v Tournai (v případě mužů). Tyto instituce, které byly původně spravované národním Ministerstvem zdravotnictví, jsou nyní spravovány krajem Walloon a účtují Ministerstvu spravedlnosti výdaje za péči o zadržené osoby v nich umístěné.

Ve velmi krátké době a bez předchozího upozornění se však tyto poplatky, které jsou stanoveny Národním institutem pro pojištění v nemoci a pracovní neschopnosti, prudce zvýšily, tudíž se částka vyhrazená z rozpočtu na jejich pokrytí stala nedostatečnou. Bylo nezbytné požádat o novou dotaci, avšak tato je přiznávána pouze pro nadcházející finanční rok.

Pokud se týká problémů s kapacitou, musíme zdůraznit, že počet míst v centrech sociální péče v Paifve a Tournai je takový, že již po několik let osoby držené ve vazbě strávily na psychiatrickém oddělení věznice několik měsíců před tím, než mohly být přemístěny do EDS určených jim příslušnou komisí pro duševní zdraví. Jsou proto umísťovány na seznam čekatelů v chronologickém pořadí.

Skutečnost, že není možné ihned je přemístit do určené instituce, vedla některé z právních zástupců k tomu, aby téměř systematicky žádali předsedu příslušného soudu první instance o vydání soudního příkazu, který by přinutil belgický stát realizovat rozhodnutí komise.

I když proti belgickému státu byl v několika případech u první instance vydán příkaz doprovázený pokutou, je pozoruhodné, že toto nebyl případ odvolání, kde bylo například rozhodnuto (viz Civ. Liège, 1. října 1993), že «řádné soudy nemohou nahradit rozhodnutí úředního orgánu svým rozhodnutím a nařídí přemístění držené osoby bez ohledu na problémy s jeho provedením, jako je volba jiné státní instituce nebo, výjimečně, soukromé instituce» a že «ačkoliv zákon o ochraně společnosti není plně dodržen, skutečnost, že odpůrce je nucen pobývat s osobami uvězněnými podle běžného trestního práva, nemůže být přirovnávána k nelidskému či ponižujícímu zacházení, které je v rozporu s článkem 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod». Podobně rozhodnutí o odvolání vydané stejným soudem 16. února 1993 stanovilo, že vězeňská služba se mohla opřít o ochranu force majeure, jelikož neměla vybavení ani personál potřebný k tomu, aby byl patřičně dozorován zákon o sociální ochraně.

Ačkoliv v současné době u Kasačního soudu není projednáván žádný takový případ, je třeba upozornit na to, že 8. srpna 1994 osoba držená ve vazbě podala stížnost proti Belgii k Evropské komisi pro lidská práva. Tento případ je stále projednáván.

Rovněž by mělo být zdůrazněno, že teoreticky by EDS v Paifve mohla poskytnout dalších 60 míst. Tato další kapacita může být plně využita pouze po provedení rekonstrukce nepoužívané budovy a zvýšení počtu zaměstnanců. Projekt renovace je plánován v dohledné době (1999–2000).

Až se tato záložní kapacita stane dostupnou, celkový počet míst by mohl dosáhnout 'řádné' úrovně. Toto rozšíření kapacity by však nechránilo komise od umísťování osob do EDS v Tournai, které má specializované vybavení i personál. Je důležité ponechat si tuto možnost, jelikož instituce spravované Ministerstvem spravedlnosti či soukromé instituce jsou zcela neschopné tento požadavek splnit.

Nakonec je třeba zdůraznit, že různé federální i krajské úřady, kterých se týká problém umístění a péče o osoby držené ve vazbě, budou společně pracovat na nalezení řešení. Tato jednání budou organizována pracovním týmem sestaveným Ministerstvem spravedlnosti, který bude zahrnovat zástupce různých zainteresovaných stran."

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

31. Pan Aerts se obrátil na Komisi 8. srpna 1994. Stěžoval si na to, že byl zadržován v rozporu s článkem 5 § 1 (c) vzhledem k jeho pokračujícímu držení ve vazbě na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu až do jeho přemístění do Centra sociální péče v Paifve, které mu bylo určeno rozhodnutím komise pro duševní zdraví z 22. března 1993. Dále uvedl, že zamítnutí Odvolacího soudu v Liège z 22. října 1993 přezkoumat zákonost jeho pokračující vazby porušovalo jeho právo na soudní řízení stanovené článkem 5 § 4. Navíc zamítnutí jeho žádosti o právní pomoc s odvoláním ke Kasačnímu soudu proti výše uvedenému rozsudku z 22. října 1993 porušovalo jeho právo na přístup k soudu ve smyslu znění článku 6. Jako poslední si stěžoval na podmínky držení ve vazbě na psychiatrickém oddělení, namítaje, že tyto se rovnaly nelidskému a ponižujícímu zacházení zakázanému článkem 3 Úmluvy.

32. Komise prohlásila stížnost (č. 25357/94) za přípustnou 2. září 1996. Ve své zprávě z 20. května 1997 (článek 31) vyjádřila názor, že došlo k porušení článku 5 § 1 (dvaceti devíti hlasy proti dvěma) a článku 3 Úmluvy (sedmácti hlasy proti čtrnácti), ovšem nedošlo k porušení článku 5 § 4 a článku 6 (jednomyslně).

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU VLÁDOU

33. Ve svém vyjádření Vláda tvrdila, že „během žadatelova držení na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu nedošlo k porušení článků 3, 5 a 6 Úmluvy“.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Předběžná námitka Vlády

A. Žadatel neměl status „oběti“

34. Vláda prohlásila, že pan Aerts se nemohl považovat za obět porušení článků 3 a 5 § 1 Úmluvy. Jeho stížnost měla nádech povahy actio popularis v tom smyslu, že měla záměrně přimět instituce Úmluvy k vydání obecného rozhodnutí o zákonnosti podmínek vazby duševně nemocných osob držených na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu. Tím, že svou stížnost založil na shledání belgických soudů a Evropské komise pro ochranu před mučením a nelidským či ponižujícím zacházením nebo tresty (dále jen „KOM“) spíše než na konkrétních okolnostech své vazby, pan Aerts zneužil svého práva na podání návrhu sledujícího jeho osobní cíl ke sledování kolektivního cíle.

35. Žadatel toto tvrzení popíral. Jeho stížnost nebyla v žádném případě zamýšlena k podpoře obecných myšlenek, ale k získání prohlášení, že odmítnutí ministra spravedlnosti uskutečnit rozhodnutí komise pro duševní zdraví z 22. března 1993 porušovalo jeho práva daná Úmluvou.

36. Podle delegáta Komise měla skutečnost, že i jiné osoby, kterých se týkal zákon o ochraně společnosti, byly ve stejné situaci jako žadatel, jen malý význam. Pan Aerts si stěžoval na to, že projednávané držení ve vazbě mělo vliv na něj osobně.

37. Soud zaznamenal, že vyjádření o přípustnosti stížnosti předložené Komisí 20. září 1995 neobsahovalo žádnou zmínku o statutu žadatele jako oběti. Vystává tu tudíž otázka, zda Vláda neztrácí žalobní právo přednést mu tento spor. I za předpokladu, že je má, se námitka v žádném případě nepovoluje, jelikož pan Aerts se může považovat za „obět“ porušení jeho práv, protože skutečnost, že byl příliš dlouho držen na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu, na něj měla přímý vliv.

B. Opožděné podání stížnosti

38. Ve svém vyjádření Vláda tvrdila stejně jako před Komisí, že stížnost by měla být zamítnuta v souladu s článkem 26 Úmluvy, jelikož žadatel ji měl podat během šesti měsíců od chvíle, kdy podle jeho názoru došlo k porušení článků 3 a 5 Úmluvy, to znamená nejpozději do 27. dubna 1994, jelikož byl do Centra sociální péče v Pařívě přemístěn 27. října 1993. Podání jeho stížnosti 8. srpna 1994 bylo opožděné.

39. Žadatel namítal, že konečným rozhodnutím, od kterého by měla být počítána ona šestiměsíční lhůta, bylo rozhodnutí Výboru právní pomoci Kasačního soudu z 10. února 1994 (viz výše uvedený odst. 20). Jeho pokus odvolat se na právním podkladě byl neúspěšný pouze proto, že mu Výbor odmítl poskytnout právní pomoc. Přiznání právní pomoci ale bylo nezbytnou podmínkou, jelikož články 1079 a 1080 soudního řádu vyžadovaly, aby civilní odvolatel u Kasačního soudu byl zastupován právním poradcem, a on neměl prostředky na jeho zaplacení. Odvolání na právním podkladě by však mělo přiměřenou šanci na úspěch, jelikož rozsudek

Odvolačís soudu v Liège z 22. října 1993 byl založen na právním zdůvodnění podléhajícímu přezkoumání Kasačním soudem.

40. Podle Komise bylo podání odvolání na právním podkladě zásadním pro stanovení dalšího postupu žadatelova jednání podle domácího práva a před institucemi Úmluvy. Kdyby Kasační soud rozhodl, že občanské soudy měly pravomoc rozhodnout jeho případ, pan Aerts mohl předložit požadavek na odškodnění vzhledem k újmě, kterou utrpěl následkem pokračující vazby na psychiatrickém oddělení v Lantínu.

41. Soud poznamenal, že výše uvedené rozhodnutí z 10. února 1994 tím, že žadatelé zabránilo přednést jeho případ Kasačnímu soudu, uzavřelo jeho jednání a znemožnilo úspěch jakéhokoliv dalšího požadavku na odškodnění. Stanovil konečné rozhodnutí, od jehož vydání se začala počítat šestiměsíční lhůta stanovená v článku 26. Námitka se tudíž nepovoluje.

II. Údajné porušení článku 5 § 1 Úmluvy

42. Žadatel zdůraznil, že jeho držení na psychiatrickém oddělení věznice v Lantínu po 22. březnu 1993 až do jeho přemístění do Centra sociální péče v Paifve, které bylo určeno jako místo jeho vazby, porušovalo článek 5 § 1 Úmluvy, který stanoví:

„Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem:

(a) zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem;

...

(c) zákonné držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků;

...“

Zaprvé došlo k porušení článku 14 zákona o ochraně společnosti z 1. července 1964 (dále jen „zákon 1964“), který stanoví držení duševně nemocné osoby ve vězení pouze jako dočasné opatření trvající do doby, kdy komise pro duševní zdraví určí instituci, kde bude osoba držena. Jeho pokračující držení ve vazbě proto nemělo zákonný podklad. Zadruhé neuskutečněním jeho přemístění do Paifve bylo panu Aertsovi znemožněno využít výhod režimu vazby, který jeho stav vyžadoval. V tomto případě psychiatrické oddělení nebylo vhodnou institucí k péči o duševně nemocného. Jednání, kterého se mu dostalo, mu dokonce uškodilo. Situace na psychiatrickém oddělení v Lantínu byla popsána ve dvou zprávách ošetření z 10. a 15. ledna 1990 vydaných po návštěvě zařízení vykonané předsedou Soudu první instance v Liège a ve zprávě KOM ze 14. října 1994.

43. Komise shledala, že zákonnost žadatelova držení by měla být posouzena pouze podle článku 5 § 1 (e). Při přelíčení delegát vyjádřil názor, že cílem zákona 1964 pro osoby, které byly stejně jako žadatel obviněny z trestného činu, ale u soudu byly shledány vážně psychicky narušenými, byla jejich léčba. Opatřením pro ně stanoveným bylo držení v Centru sociální péče až do doby jejich vyléčení. Jelikož žadatel nebyl usvědčen z trestného činu a vzhledem k jeho psychickému stavu, byl zde použitelný pouze odstavec (e) článku 5 § 1.

Podle názoru Komise psychiatrické oddělení nemohlo být považováno za vhodnou léčebnou instituci. Žadatelovo držení na tomto oddělení proto nebylo v souladu s opatřeními nařízenými v tomto ohledu a bylo nezákonné vzhledem k neuskutečnění domácích rozhodnutí a nesouladu s domácími zákony. Při přelíčení delegát namítal, že podle systému stanoveného parlamentem v roce 1964, kdy komise pro duševní zdraví určovala místo držení, nemůže být žádná doba držení na psychiatrickém oddělení, nehlédě na kvalitu poskytované péče, považována za odpovídající domácím zákonům a tudíž zákonnou ve smyslu znění článku 5 § 1 (e).

44. Vláda, která ve svém vyjádření zdůraznila, že žadatelovo držení bylo oprávněné podle článku 5 § 1 (e), nenamítala při přelíčení proti tvrzení, že zákonnost tohoto držení by měla být posuzována pouze v souvislosti s článkem 5 § 1 (e). Namítala však, že kdyby Soud přijal argumenty Komise, podle kterých zákonnost držení

ve vazbě závisela na vhodnosti podmínek léčby, neměl by dojít ke shledání porušení článku 5 § 1 (e), neboť vzhledem ke zlepšení žadatelova duševního zdraví mohlo být psychiatrické oddělení považováno za instituci, která v příslušné době odpovídala jeho potřebám.

45. Soud shledal, že v souvislosti s žadatelovým držením ve vazbě je aplikovatelný pouze článek 5 § 1 (e). Ačkoliv komise předběžného šetření Soudu první instance v Liège shledala, že pan Aerts spáchal násilný trestný čin, nařídila jeho vazbu na základě toho, že v příslušné době a když se dostavil k soudu, byl psychicky narušený a neschopný kontrolovat své jednání (viz výše uvedený odst. 8). Jelikož nebyl trestně odpovědný, nemohlo se jednat o „odsouzení“ ve smyslu znění § 1 (a) článku 5 (viz rozsudek ve věci X v. Spojené království ze dne 5. listopadu 1981, Série A č. 46, s. 17, § 39) a komise předběžného šetření nemohla v žádném případě vydat takové rozhodnutí.

46. Soud zopakoval, že v zájmu dodržení článku 5 § 1 musí projednávané držení proběhnout „v souladu s postupem stanoveným zákonem“ a musí být „zákonné“. Úmluva zde v zásadě odkazuje na národní právo a stanoví povinnost dodržet základní a procesní pravidla národního práva, ale dodatkem vyžaduje, aby každé zbavení svobody bylo v souladu se smyslem článku 5, zejména chránilo osobu před svévolným jednáním (viz, mimo jiné, rozsudky ve věcech Winterwerp v. Holandsko ze dne 24. října 1979, Série A č. 33, s. 17–18 a 19–20, §§ 39 a 45 a Bizzotto v. Řecko z 15. listopadu 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996–V, s. 1738, § 31).

Dále zde musí být určitý vztah mezi důvodem k dovozenému zbavení svobody a místem a podmínkami držení. V zásadě je „držení“ osoby jako pacienta duševně nemocného „zákonné“ ve smyslu odst. 1 (e) pouze tehdy, když probíhá v nemocnici, na klinice či v jiné příslušné instituci (viz rozsudek případu Ashingdane v. Spojené království z 28. května 1985, Série A č. 93, s. 21, 44).

47. V tomto případě komise předběžného šetření 15. ledna 1993 rozhodla nařídít držení pana Aertse ve vazbě a prohlásila, že až do vydání rozhodnutí komise pro duševní zdraví určujícího instituci, ve které bude umístěn, bude dočasně držen na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu. Dne 22. března 1993 mu komise pro duševní zdraví určila umístění v Centru sociální péče v Paifve. Jelikož v Paifve nebyla žádná volná místa, žadatel byl nadále držen v Lantinu po dobu sedmi měsíců, k jeho přemístění došlo až 27. října 1993 (viz výše uvedený odst. 13).

48. Soud zaznamenal, že délka dočasného držení až do přemístění není specifikována v žádném zákonném ani jiném ustanovení. Nicméně je nutno rozhodnout, zda vzhledem k účelu příkazu k vazbě může být pokračování dočasného držení po tak dlouhou dobu považováno za zákonné.

49. Zprávy z 10 a 15. ledna 1990, které popisují situaci v roce 1990 (viz výše uvedené odst. 23 a 24), zpráva KOM (viz výše uvedený odst. 28) a komentáře belgické vlády k této zprávě (viz výše uvedené odst. 29 a 30) dostatečně jasně ukazují, že psychiatrické oddělení v Lantinu nemůže být považováno za instituci vhodnou k držení osob duševně nemocných, kterým se zde nedostává řádné lékařské péče ani léčebného prostředí. Dne 2. srpna 1993, v odpovědi na žádost o propuštění předloženou panem Aertsem, komise pro duševní zdraví vyjádřila názor, že situace byla pro žadatele škodlivá, neboť se mu nedostávalo péče, jakou vyžadoval stav, který byl důvodem jeho zadržení. Navíc vláda nepopírala, že z hlediska léčby bylo zacházení s žadatelem v Lantinu neuspokojivé. Vlastní vztah mezi cílem vazby a podmínkami její realizace byl proto nedostatečný.

50. Došlo zde tudíž k porušení článku 5 § 1.

III. Údajné porušení článku 5 § 4 Úmluvy

51. Žadatel dále uvedl, že řízení u Odvolacího soudu v Liège mu neposkytlo přístup k soudu s pravomocí rozhodnout o zákonosti jeho pokračující vazby na psychiatrickém oddělení věznice v Lantinu. Došlo tak k porušení článku 5 § 4, který stanoví:

„Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.“

Projednávaný soud udal jako důvod svého odmítnutí provést takové přezkoumání skutečnost, že opatření k výkonání rozhodnutí komise pro duševní zdraví byla správními akty a že soudní orgány se do působení správních orgánů nevměšují.

52. Komise, vycházející z případu *Ashingdane v. Spojené království* (výše citovaný rozsudek, s. 23, § 52), vyjádřila názor, že v zásadě předmět žadatelova jednání, zejména jeho okamžité přemístění do Paříže, nespadal do rozsahu soudního stanovění „zákonnosti“ vyžadované článkem 5 § 4, který tudíž nebyl porušen.

53. Vláda souhlasila s Komisí a dodala, že opatření soudní nápravy zvolené žadatelem nebylo vhodným prostředkem k zajištění jeho propuštění pro účely článku 5 § 4 vzhledem ke skutečnosti, že komise pro duševní zdraví byla orgánem s pravomocí rozhodnout v této věci (článek 18 zákona 1964).

54. Soud zopakoval, že dostupná domácí opatření soudní nápravy musí poskytovat možnost přehodnocení souladu s podmínkami, které musí být splněny, aby držení osoby duševně nemocné mohlo být považováno za „zákonné“ ve smyslu znění odst. 1 (e) (viz výše citovaný rozsudek případu *X v. Spojené království*, s. 25, § 58).

55. V tomto případě se pan Aerts mohl obrátit na soudce zodpovědného za naléhavé žádosti, který rozhodl, že jeho pokračující držení v Lantinu bylo nezákonné a proto vynesl rozsudek v jeho prospěch (viz výše uvedený odst. 18). Po podání odvolání státem Odvolací soud v Liège napadající rozsudek zrušil (viz odst. 19). Avšak rozsudek vydaný v tomto případě neznamená, že žádost o vydání soudního příkazu je obecně nevhodným prostředkem k zajištění výkonu práva daného článkem 5 § 4. V rozsudku vydaném 18. ledna 1993 v podobném případě (viz výše uvedený odst. 27) Odvolací soud v Liège podpořil příkaz vydaný předsedou soudu první instance v Liège prohlašující za nezákonné, že duševně nemocný pachatel je nadále držen v Lantinu, ačkoliv komise pro duševní zdraví rozhodla, že má být přemístěn do jiné instituce.

56. Proto za zvláštních okolností tohoto případu žádost o vydání soudního příkazu splňovala požadavky článku 5 § 4. Nedošlo tudíž k porušení tohoto ustanovení.

IV. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

57. Žadatel si dále stěžoval na porušení svého práva na přístup k soudu vzhledem k odmítnutí Výboru právní pomoci Kasačního soudu poskytnout mu právní pomoc při podání odvolání na právním podkladě proti rozsudku Odvolacího soudu v Liège z 22. října 1993. Vycházel z článku 6 § 1 Úmluvy, jehož příslušná část stanoví:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla ... projednána... soudem... rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“

V tomto případě, kdy se jednalo o rozhodnutí velmi sporné záležitosti, měla být žadateli v zájmu spravedlnosti poskytnuta právní pomoc, která by mu umožnila předložit jeho argumenty Kasačnímu soudu. Při přelíčení žadatel uvedl jako alternativu, že kdyby Soud měl rozhodnout, že se zde nejednalo o žádné z občanských práv, měl by přijmout doplňující prohlášení s účinkem, že odmítnutí přemístit ho do Paříže bylo záležitostí podléhající pojetí „trestního obvinění“.

58. Komise a Vláda shledaly, že článek 6 § 1 zde nebyl aplikovatelný, neboť řízení vztahující se k držení osoby duševně nemocné se netýká občanských práv a závazků.

I za předpokladu, že by se jednalo o jedno z žadatelových občanských práv, Vláda upozornila, že podle Úmluvy neexistovalo žádné absolutní oprávnění k obdržení právní pomoci. Navíc skutková podstata sporu předaná soudům v rámci celkového postupu nebyla ještě rozhodnuta, nehledě na rozhodnutí Odvolacího soudu v Liège, že řádné soudy neměly v tomto pravomoc.

59. Soud shledal, že tento případ se netýká „rozhodnutí o trestním obvinění“. Na druhou stranu výsledek tohoto řízení byl rozhodující pro občanská práva ve smyslu znění článku 6 § 1. Otázka žadatelova přemístění do Paříže nebyla jediným předmětem sporu u belgických soudů, který se v zásadě týkal zákonnosti projednávaného zbavení svobody. Ovšem právo na svobodu, o které se tudíž jednalo, je právem občanským. Když žádal Kasační soud o vydání rozhodnutí, že zmíněné soudy měly pravomoc hodnotit soulad jeho držení v Lantínu s belgickým právem a s Úmluvou, usiloval pan Aerts o vydání soudního prohlášení, že tyto soudy měly pravomoc nejen, aby nařídily jeho přemístění do Centra sociální péče, o což se již nejednalo, ale také a především, aby mu přiznaly odškodnění za nezákonné věznění.

60. Za těchto okolností se žadatel, který neměl dostatečné prostředky na zaplacení právníka, mohl legitimně obrátit na Výbor právní pomoci ve věci podání odvolání na právním podkladě, jelikož v civilních případech belgické právo vyžaduje u Kasačního soudu přítomnost soudního zástupce. Na Výboru právní pomoci nebylo, aby posuzoval možnosti úspěchu tohoto odvolání; tuto věc měl posoudit Kasační soud. Zamítnutím žádosti z důvodu, že odvolání nebylo v příslušné době podloženo, Výbor právní pomoci porušil samu podstatu práva pana Aertse na přístup k soudu. Došlo tudíž k porušení článku 6 § 1.

V. Údajné porušení článku 3 Úmluvy

61. Jako poslední si žadatel stěžoval na podmínky dlouhodobého držení na psychiatrickém oddělení věznice v Lantínu pro osoby vyžadující psychiatrickou péči. Tyto zakládaly nelidské a ponižující zacházení ve smyslu znění článku 3 Úmluvy, který stanoví:

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.“

Výše uvedené zprávy z 10. a 15. ledna 1990 vydané soudcem zodpovědným za naléhavé žádosti, který navštívil zařízení a vyslechl svědky před tím, než vydal soudní příkaz z 27. února 1990 o žádosti podané panem H. a panem V. (viz výše uvedené odst. 23–25), a zpráva KOM (viz výše uvedený odst. 28) k tomu podávaly dostačující důkazy. V tomto případě byl žadatel doslova ponechán, aby si poradil sám, a nedostalo se mu žádné lékařské ani psychiatrické péče. Podmínky jeho držení způsobily zhoršení jeho duševního zdraví. V zájmu stanovení, nakolik závažně jeho psychický stav ovlivnily tyto podmínky, bylo postačující vycházet z vyjádření psychiatra, který již 10. března 1993 napsal, že se pan Aerts naléhavě potřebuje dostat z psychiatrického oddělení (viz výše uvedený odst. 9), a z rozhodnutí komise pro duševní zdraví z 2. srpna 1993 shledávajícího, že nedodržení jejího rozhodnutí z 22. března 1993 bylo pro žadatele škodlivé (viz výše uvedený odst. 12). Vzhledem k tomuto by zmíněné zacházení mělo být označeno přinejmenším za ponižující.

62. Vláda zdůraznila, že ačkoli KOM přísně kritizovala podmínky držení na psychiatrickém oddělení věznice v Lantínu, ve své zprávě nevyjádřila, že fyzické podmínky držení či nedostatek lékařské péče zakládaly nelidské či ponižující zacházení s vězni. Skutečnost, že zde bylo nebezpečí zhoršení jejich duševního zdraví, která byla zmíněna ve zprávě KOM, nepostačovala k tvrzení, že zacházení s nimi dosahovalo minimální úrovně tvrdosti, vzhledem ke které by spadalo do rámce článku 3. Pan Aerts ničím neprokázal, že podmínky jeho držení zhoršily stav jeho duševní nemoci, nebo že jimi trpěl do takové míry, že se jeho stav nemohl zlepšit.

63. Komise poznamenala zaprvé, že vážně duševně narušená osoba by jen těžko mohla popsat, čím procházela následkem svého držení ve vazbě. Zvláštní situace duševního zatížení způsobeného extrémní úzkostí znamená ve zprávě psychiatra z 10. března 1993 nemohla být zmírněna vzhledem k nedostatečné péči znamená v rozhodnutí komise pro duševní zdraví z 2. srpna 1993. Jelikož stát neučinil v přiměřené lhůtě opatření nezbytná z hlediska této situace, pro žadatele to znamenalo, že trpěl zacházením, které za okolností tohoto případu bylo nelidské nebo přinejmenším ponižující.

64. Soud zopakoval, že špatné zacházení musí dosáhnout minimální úrovně tvrdosti, jestliže má spadat do rámce článku 3. Stanovení tohoto minima je při povaze věci relativní; závisí na všech okolnostech případu (viz rozsudek ve věci Vilvarajah a další v. Spojené království ze dne 30. října 1991, Série A č. 215, s. 36. § 107).

65. Nebylo zpochybněno, že obecné podmínky na psychiatrickém oddělení věznice v Lantínu byly neuspokojivé a nepřispívaly k úspěšné léčbě pacientů. KOM shledala, že úroveň péče poskytované pacientům umístěným na psychiatrickém oddělení v Lantínu byla pod minimem požadovaným z hlediska etického a humanitárního a že prodlužování jejich držení v Lantínu na delší dobu znamenalo nepopíratelně nebezpečí zhoršení jejich duševního zdraví (viz výše uvedený odst. 28).

66. V tomto případě neexistuje důkaz o zhoršení duševního zdraví pana Aertse. Životní podmínky na psychiatrickém oddělení v Lantínu zřejmě neměly tak vážný vliv na jeho duševní zdraví, aby spadaly do rámce článku 3. Nepochybně by nebylo rozumné očekávat od vážně mentálně narušené osoby, že podá podrobný a souvislý popis toho, jak během svého držení na tomto oddělení trpěla. Avšak i když bylo přijato, že žadatelův stav úzkosti, popsaný psychiatrem ve zprávě z 10. března 1993 (viz výše uvedený odst. 9), byl způsoben podmínkami v Lantínu a i s přihlédnutím k potížím, které pan Aerts mohl mít při popisu vlivu těchto podmínek na něj, nebylo nezvratně prokázáno, že žadatel trpěl zacházením, které by mohlo být klasifikováno jako nelidské či ponižující.

67. Soud se proto domnívá, že nedošlo k porušení článku 3.

VI. Aplikace článku 50 Úmluvy

68. Podle článku 50 Úmluvy,

„Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo každého jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z této Úmluvy a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přízná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Morální újma

69. Žadatel prohlásil, že utrpěl morální újmu způsobenou obrovskými těžkostmi vyplývajícími z jeho držení na psychiatrickém oddělení věznice v Lantínu. Během držení na tomto oddělení byl ve všech ohledech ponechán, aby si poradil sám, a to v žalostných podmínkách. Toto mu způsobilo akutní úzkost, ztíženou nedostatkem vhodné psychiatrické péče. Zprávou psychiatra z 10. března 1993 a rozhodnutím komise pro duševní zdraví z 2. srpna 1993, v níž stanovila, že pokračující držení žadatele na tomto oddělení mu působilo příjmu újmu, byla dostatečně stanovena příčinná souvislost. S odkazem na zákon z 13. března 1973 o nevhodné vyšetřovací vazbě, který stanoví právo na odškodnění vypočítané na základě počtu dní podstoupené vazby, žadatel požadoval částku 438 000 belgických franků (BEF) za morální újmu, což představovalo 219 dnů s odškodněním 2000 BEF za každý den.

70. Vláda prohlásila, že podklad pro tento požadavek nebyl relevantní, jelikož odškodnění přiznané podle uvedeného zákona bylo ospravedlněno skutečností, že projednávaná osoba z jakéhokoliv důvodu neměla být vůbec uvězněna. Tak tomu v tomto případě nebylo. Podle jejího názoru by rozsudek Soudu zakládal spravedlivé zadostiučinění.

71. Soud shledal, že žadatel musel vzhledem ke dvěma shledaným porušením Úmluvy utrpět jistou morální újmu, kterou dostatečně neodškodní pouhé shledání projednávaných porušení. Přiznává mu v tomto bodě spravedlivé zadostiučinění, jak navrhoval delegát Komise, které, prováděje hodnocení na spravedlivém základě, stanoví na 50 000 BEF.

B. Náklady a výdaje

72. Pan Aerts požadoval náhradu 115 605 BEF za soudní poplatky a výdaje spojené se snahou zabránit či napravit porušení Úmluvy. Za poplatky za právního zástupce požadoval 460 000 BEF, což představovalo sto patnáct hodin jeho práce v sazbě 4000 BEF za hodinu. K celkovému počtu odpracovaných hodin došel následujícím způsobem:

- třicet pět hodin při řízení u belgických soudů, z nichž patnáct při řízení o vydání soudního příkazu, patnáct při odvolacím řízení a pět při odvolání na právním podkladě;
- osmdesát hodin při řízení před Komisí a Soudem.

73. Vláda přijala, že náklady spojené s řízením o vydání soudního příkazu byly nezbytné, ale namítala, že by měly být vyděleny čtyřmi, jelikož případ byl předložen panem Aertsem a třemi dalšími vězni. Požadavek na uhrazení nákladů spojených s řízením před Kasačním soudem by měl být zamítnut, neboť žadatelovo jednání se stalo bezpředmětným po jeho přemístění do Centra sociální péče v Paříži. A konečně náklady spojené s řízením před institucemi Úmluvy by měly být omezeny pouze na ty, jež se týkají stížností účelně předložených, tedy oněch, kde Soud shledal porušení Úmluvy. Za těchto podmínek by náklady účelně a nezbytně vynaložené panem Aertsem před domácími soudy a institucemi Úmluvy mohly být uhrazeny.

74. Delegát Komise ponechal tuto věc na rozhodnutí Soudu, který, prováděje hodnocení na spravedlivém základě a vycházející z informací mu dostupných a svého precedenčního práva, přiznává žadateli 400 000 BEF mínus 10 166 FRF, které již obdržel od Rady Evropy formou právní pomoci.

C. Úrok z prodlení

75. Podle informace dostupné Soudu činí zákonná úroková míra užívaná v Belgii ke dni přijetí tohoto rozsudku 7 % ročně.

Z TĚCHTO DUVODU SOUD

1. zamítá jednomyslně předběžné námítky Vlády;
2. rozhoduje jednomyslně, že došlo k porušení článku 5 § 1 Úmluvy;
3. rozhoduje jednomyslně, že nedošlo k porušení článku 5 § 4 Úmluvy;
4. rozhoduje jednomyslně, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy;
5. rozhoduje sedmi hlasy proti dvěma, že nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy;
6. rozhoduje osmi hlasy proti jednomu,
 - (a) že žalovaný stát zaplatí žadateli během tří měsíců následující částky:
 - (i) 50 000 (padesát tisíc) belgických franků za morální újmu;
 - (ii) 400 000 (čtyři sta tisíc) belgických franků za náklady a výdaje mínus 10 166 (deset tisíc sto šedesát šest) francouzských franků, které budou směněny za belgické franky v kursu platném ke dni vynesení tohoto rozsudku;
 - (b) že prostý úrok v roční úrokové míře 7 % bude splatný od vypršení výše uvedené tříměsíční lhůty až do vyrovnání;
7. zamítá jednomyslně zbytek požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 30. července 1998.

Herbert PETZOLD
tajemník

Rudolf BERNHARDT
předseda

Rejstřík
rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu
k ročníku 1995 (I.)
Výběru z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ve věci

– A. versus Francie	II/95, str. 42
– Burghartz versus Švýcarsko	II/95, str. 36
– Casado Coca versus Španělsko	I/95, str. 41
– Fredin versus Švédsko	IV/95, str. 2
– Hauschildt versus Dánsko	IV/95, str. 7
– Jacobowski versus Německo	II/95, str. 29
– Kemmache versus Francie	IV/95, str. 20
– Kokkinakis versus Řecko	I/95, str. 53
– López Ostra versus Španělsko	III/95, str. 2
– Lüdi versus Švýcarsko	I/95, str. 29
– Stanford versus Spojené království	IV/95, str. 28
– Tomasi versus Francie	III/95, str. 14
– Valfée versus Francie	III/95, str. 39

Statut Rady Evropy	II/95, str. 3
---------------------------------	---------------

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	I/95, str. 5
---	--------------

Rejstřík
rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu
k ročníku 1996 (II.)
Výběru z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ve věci

– Beaumartin versus Francie	V/96, str. 9
– Bendenoun versus Francie	VI/96, str. 2
– Boner versus Spojené království	VII/96, str. 34
– De Moor versus Belgie	V/96, str. 16
– Funke versus Francie	VIII/96, str. 18
– Informationsverein Lentia a ostatní versus Rakousko	VIII/96, str. 30
– Kroonová versus Nizozemí	VI/96, str. 13
– Lobo Machado versus Portugalsko	VIII/96, str. 2
– Massa versus Itálie	VI/96, str. 22
– Maxwell versus Spojené království	VIII/96, str. 38
– Murrayová versus Spojené království	V/96, str. 25
– Niemietz versus Německo	VIII/96, str. 10
– Ortenbergová versus Rakousko	VI/96, str. 27
– Procola versus Lucembursko	VII/96, str. 19
– Řecké rafinerie Stran a Stratis Andreadis versus Řecko	VII/96, str. 2
– Schmutz versus Rakousko	VII/96, str. 27
– Stjerna versus Finsko	V/96, str. 2

Organizace a činnost Evropského soudu pro lidská práva	V/96, str. 43, VI/96, str. 35
---	-------------------------------

Právníkový slovník evropské ochrany lidských práv	VII/96, str. 42, VIII/96, str. 45
--	-----------------------------------

Rejstřík
rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strashbourgu
k ročníku 1997 (III.)
Výběru z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ve věci

- A a další versus Dánsko	IX/97,	str. 2
- Acquaviva versus Francie	XII/97,	str. 21
- Ahmed versus Rakousko	XII/97,	str. 12
- Buckley versus Spojené království	IX/97,	str. 28
- Crémieux versus Francie	X/97,	str. 24
- Gasus Dossier – und Fördertechnik GmbH versus Nizozemsko	XII/97,	str. 30
- Kataridis a další versus Řecko	XII/97,	str. 2
- Laskey, Jaggard a Brown versus Spojené království	X/97,	str. 15
- Leutscher versus Nizozemsko	X/97,	str. 3
- Niederöst–Huber versus Švýcarsko	X/97,	str. 9
- Raimondo versus Itálie	XI/97,	str. 2
- Saraiva de Carvalho versus Portugalsko	XI/97,	str. 13
- Scott versus Španělsko	XI/97,	str. 20
- Süßmann versus Německo	IX/97,	str. 17
- Van Raalte versus Nizozemsko	XI/97,	str. 33

Rejstřík
rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strashbourgu
k ročníku 1998 (IV.)
Výběru z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ve věci

- Aerts versus Belgie	XVI/98,	str. 24
- Aksoy versus Turecko	XIII/98,	str. 30
- Antoni versus Francie	XIII/98,	str. 20
- Halfordová versus Spojené království	XIV/98,	str. 21
- Herra versus Francie	XVI/98,	str. 13
- Giulia Manzoniová versus Itálie	XV/98,	str. 2
- Guilleminová versus Francie	XIV/98,	str. 2
- Rolf Gustafson versus Švédsko	XV/98,	str. 24
- Lukanov versus Bulharsko	XIII/98,	str. 9
- Mauer versus Rakousko	XIII/98,	str. 2
- Proszaková versus Polsko	XV/98,	str. 6
- Putz versus Rakousko	XIV/98,	str. 12
- Terra Woningen B. V. versus Nizozemsko	XIV/98,	str. 34
- Vasilescuová versus Rumunsko	XVI/98,	str. 2
- Werner versus Rakousko	XV/98,	str. 12

Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu

Vydává Nejvyšší soud ČR v Nakladatelství ORAC, s. r. o., Praha

Předseda redakční rady: JUDr. Pavel Kučera

Nakladatelská redakce: Jaroslav Šprongl, JUDr. Karel Havlíček

Překlad: Kateřina Špronglová

Sazba: Ivana Šteflová

Tisk: OSTRAVSKÉ TISKÁRNĚ, a. s., Ostrava